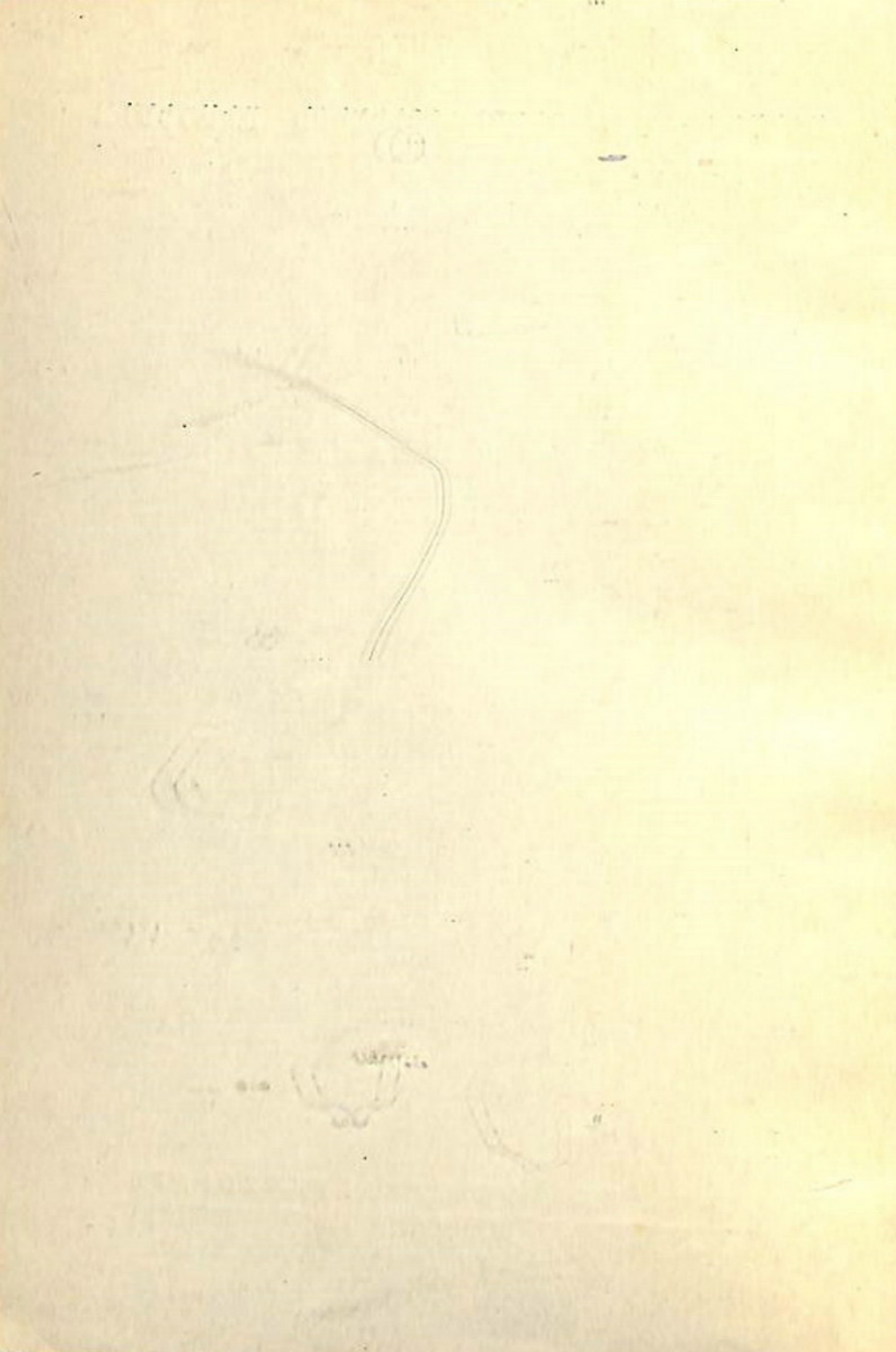

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

ՆՅՈՒԹԵՐ ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԲԻԲԼԻՈԳՐԱՖԻԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

ՍՏԵՓԱՆ ՍԱՐԳՍԻ
ՄԱԼԽԱՍՅԱՆՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԳԱ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 1962

АКАДЕМИЯ НАУК АРМЯНСКОЙ ССР

МАТЕРИАЛЫ К БИОБИБЛИОГРАФИИ УЧЕНЫХ АРМЕНИИ

СТЕПАН САРКИСОВИЧ
МАЛХАСЯНЦ

ИЗДАТЕЛЬСТВО АН АРМЯНСКОЙ ССР
ЕРЕВАН

1962

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

ՆՅՈՒԹԵՐ ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԲԻԲԼԻՈԳՐԱՖԻԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

012 [Մաթեմատիկա]

Մ-16

ՍՏԵՓԱՆ ՍԱՐԳՍԻ
ՄԱԼԽԱՍՅԱՆՅ

A 2847
I

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԳԱ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

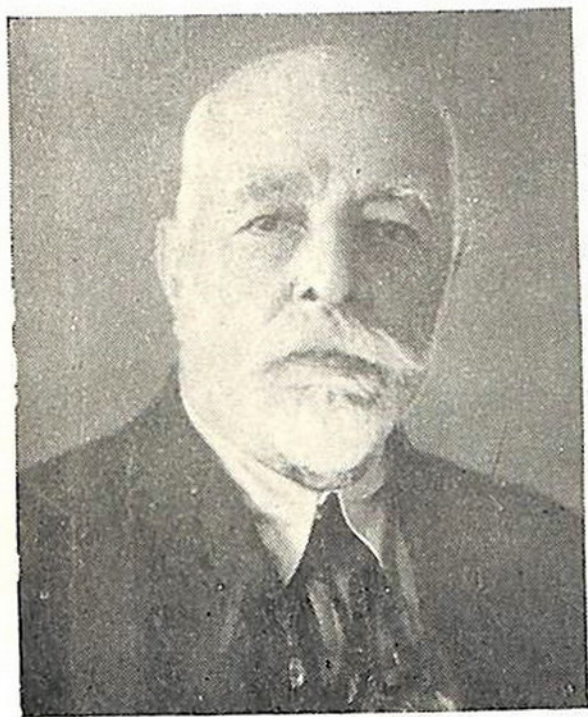
ԵՐԵՎԱՆ

1962

Տպագրվում է
Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի
Խմբագրական-նրատարակչական խորհրդի
որոշմամբ

Ներածականը պրոֆ. դոկտ. Է.Գ. ԱՂԱՅԱՆԻ
Բիրլինգրաֆիան կազմել է Ռ. ԲԱԲԱԶՅԱՆՈՒՆԸ

Введение проф. докт. ЭД. АГАЯНА
Библиографию составила Р. БАБАДЖАНИЯН

ՀԱՅ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 2
ԱԿԱԴԵՄԻԱ

ԱԿԱԳԵՄԻՈՍ Ա. Ս. ՄԱԼԽԱՅԱՆՅԻ ԿՅԱՆՔԻ
ԵՎ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐՆԹՎԵՐԸ

- 1857 թ. Ախալցիխի քաղաքում ծնվել է Ստեփան Սարգսի
Մալխասյանցը։
- 1871 թ. Ավարտել է Ախալցիխի Կարապետյան ծխական
դպրոցը։
- 1874 թ. Ավարտել է Ախալցիխի Ռուսական դավառական
դպրոցը։
- 1874—1878 թթ. Ընդունվել է Էջմիածնի Գեորգյան համարանը
և զուրս է եկել վերջին՝ հինգերորդ դասարանից։
- 1879 թ. Սկսել է աշխատակցել «Մշակ» լրագրին։
- 1881 թ. Ընդունվել է Պետերբուրգի համալսարանի արևելյան
լեզուների ֆակուլտետը որպես ազատ ունկնդիր։
- 1885 թ. Լույս է տեսել «Ստեփանոս Տարոնեցիու Ասողկան
Պատմություն տիեզերական» ուսումնասիրությունը։
- 1887 թ. Ստացիոնար ուղանող Պետերբուրգի համալսարանում։
- 1887 թ. Գերմաներենից թարգմանել է Շեքսպիրի «Լիր թագա-
վորը»։
- 1889 թ. Ավարտել է Պետերբուրգի համալսարանի արևելյան
լեզուների ֆակուլտետի «Հայ-սանսկրիտ և հայ-վրացա-
կան» բաժինը՝ թեկնածուի աստիճանով։
- 1889—1890 թթ. Ախալցիխի Կարապետյան և Եղիազարյան
դպրոցների ավագ ուսուցիչ։
- 1890—1910 թթ. Ներսիսյան դպրոցի հայոց լեզվի և մատե-
նագրության դասատու (1903—1906 թթ.՝ նաև տեսուչ)։

- 1891 թ. իւլյս է տեսել «Դրաբարի հովովումը, խոնարհումը և նախդիրները» աշխատութիւնը:
- 1892 թ. իւլյս է տեսել «Դրաբարի համաձայնութիւնը» աշխատութիւնը:
- 1903 թ. Ձեռնարկել է «Պատմագիրք հայոց» մատենաշարի հրատարակութիւնը:
- 1910 թ. Թիֆլիսի Հովնանյան օրիորդաց դպրոցի տեսուչ և դասատու:
- 1914—1915 թթ. Էջմիածնի Գևորգյան ճեմարանի տեսուչ:
- 1917—1919 թթ. Թիֆլիսի Գայանյան օրիորդաց դպրոցի տեսուչ և դասատու:
- 1920—1921 թթ. Ախալցիխէի դիմնադիրայի տեսուչ:
- 1922—1935 թթ. Աշխատել է «Հայերեն բացատրական բառարանի» վրա:
- 1940 թ. իւլյս է տեսել «Մովսէս Խորենացու առեղծվածի շուրջը» աշխատութիւնը:
- 1940 թ. Ստացել է բանասիրական գիտութիւնների դոկտորի աստիճան՝ honoris causa.
- 1942 թ. Ընտանիքով փոխադրվել է Երևան:
- 1943 թ. Ընտրվել է ՀՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայի հիմնադիր կազմի անդամ:
- 1944—1945 թթ. իւլյս է տեսել «Հայերեն բացատրական բառարանը»:
- 1946 թ. Արժանացել է Պետական մրցանակի լատերատի կոչման «Հայերեն բացատրական բառարանի» համար:
- 1947 թ. 21/VII վախճանվել է Երևանում:

ԿՅԱՆՔԻ ԵՎ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ԱԿՆԱՐԿ

Անցյալ դարի 30-ական թվականների վերջերից իր գրական ու գիտական բեղմնավոր գործունեությունն սկսեց մեր ժամանակի ականավոր հայագետներից մեկը՝ Ստեփան Մալխասյանցը: Յուր բազմաթիվ թարգմանություններով, գրախոսականներով, սլատմա-բանասիրական ու լեզվաբանական հետազոտություններով և բառարանագրական աշխատանքով Ստ. Մալխասյանցն իր հրկարամյակյանքի ընթացքում գիտնականի անխոնջ գործունեությամբ մեծ ծառայություն է մատուցել հայկուլտուրային ու գիտությանը և մեծարժեք ժառանգություն թողել սերունդներին:

Մալխասյանցը ծնվել է 1857 թվականին, Ախալցխիսիում: Նախնական կրթությունն ստանալով ծննդավայրում, մեկնել է Պետերբուրգ՝ բարձրագույն կրթություն ստանալու: Այստեղ նա սովորել է Պետերբուրգի համալսարանի արևելյան լեզուների ֆակուլտետում, աշակերտելով իր ժամանակի նշանավոր հայագետ Քերովբե Պատկանյա-

նին: 1889 թվականին ավարտելով համալսարանը, Ստ. Մալխասյանցն ամբողջապես նվիրվել է մանկավարժական ու գիտական գործունեության: Դեռևս ուսանողական տարիներից թղթակցելով հայկական զանազան թերթերի ու ամսագրերի, Մալխասյանցն արդեն ճանաչվել էր որպես շնորհալի երիտասարդ, որ գիտնականի լուրջ հույսեր էր ներշնչում: Վերադառնալով Անդրկովկաս, նա է՛լ ավելի մեծ եռանդով ծավալեց իր գիտական գործունեությունը՝ իր ուսումնասիրություններով, գրախոսականներով ու զանազան առիթներով: գրած հոդվածներով արձագանքելով իր ժամանակի հայագիտությանը հուզող հարցերին: 1921 թվականին, 64 տարեկան հասակում, Մալխասյանցը հրաժարվեց մանկավարժական գործունեությունից և ամբողջապես նվիրվեց գիտական աշխատանքներին, հատկապես «Հայերեն բացատրական բառարանի» կազմելուն: 1940 թվականին Մալխասյանցին շնորհվեց ֆիլոլոգիական գիտությունների դոկտորի աստիճան՝ *honoris causa*: Խորին ծերության մեջ էլ, հաստատվելով Սովետական Հայաստանում, նա իր հետազոտություններով ակտիվ մասնակցություն էր ցուցաբերում Հայաստանի գիտական կյանքին ու իր ծանրակշիռ խոսքն տալով հայագիտության կարևոր հարցերի մասին: Բարձր գնահատելով Ստ. Մալխասյանցի գիտական վաստակը, Հայաստանի կառավարությունը 1943 թը-

վականին նրան ՀՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Հիմնադիր կազմի անդամ ընտրեց:

Մալխասյանցը վախճանվել է 1947 թվականին:

Իր գրական-գիտական գործունեությունը Մալխասյանցն սկսել է թարգմանություններով ու պատմա-բանասիրական հետազոտություններով: Ռուսերենից, օտար լեզուներից, ինչպես և գրաբարից նա թարգմանել է ռուս և եվրոպական դասական գրականության ու հայ հին մատենագրության բազմաթիվ ընտիր նմուշներ, որոնք սիրով ու երախտագիտությամբ են ընդունվել հայ ընթերցողի կողմից: Առանձնապես մեծ արժեք է ներկայացնում Շեքսպիրի «Մակբեթի» և էբերսի «Մարդեմ» ստեղծագործությունների գեղարվեստական թարգմանությունը, որոնք մեր թարգմանական գրականության լավագույն նմուշներից են: Հայ հին մատենագրությունը ժամանակակից ընթերցողին մատչելի դարձնելու գործում անդնահատելի է Ստ. Մալխասյանցի դերը հատկապես Մովսես Խորենացու և Փավստոս Բուզանդի գրքերի թարգմանությամբ, որ կատարված է գիտական բարձր մակարդակով: Իր երկարամյա գիտական գործունեության ընթացքում Մալխասյանցն անդրադարձել է հայագիտության բազմաթիվ կնճռոտ հարցերին և իր հետազոտություններով մեծապես նպաստել դրանց լուծմանը: Նրա պատմա-բանասիրական բազմաթիվ ուսումնասիրություններից առանձնա-

պէս կարեոր են «Ուսումնասիրություն Փալատոս
 Բուզանդի պատմության» (Վիեննա, 1896) և «Աե-
 բեոսի պատմությունը և Մ. Խորենացին» (Թիֆլիս,
 1899), որոնց մեջ քննության են առնվում Փալատո-
 սի «Պատմության», Մովսէս Խորենացու ու Սեբեո-
 սի գրքերի ուսումնասիրության հետ կապված
 բազմաթիվ վիճելի հարցեր և, մեծ մասամբ, դրա-
 կան լուծում ստանում։ Իր բազմաթիվ բանասի-
 րական հետազոտությունների մեջ Մալխասյանցը
 շատ ու շատ ճշտումներ է մտցնում հայ հին մա-
 տենագրության հուշարձանների հրատարակու-
 թյունների մեջ և գիտական ճիշտ լուսաբանությու-
 րով տալիս զանազան խնդիրների։ Սակայն, չնայած
 հայ հին մատենագրության ուսումնասիրության
 բնագավառում ունեցած մեծ վաստակներին, Մալ-
 խասյանցն իրավամբ ավելի շատ ճանաչվել է որ-
 պէս լեզվաբան, որպէս հայ լեզվի խորահմուտ
 ուսումնասիրողներից մեկը։ Իր բազմաթիվ հետա-
 զոտությունների մեջ Մալխասյանցն անդրադարձել
 է հին հայերենի, հայոց լեզվի պատմության, հա-
 մեմատական քերականության ու ժամանակակից
 հայերենի զանազան հարցերին, ինչպէս, օրինակ,
 հայոց լեզվի ցեղակցության, հայերենի ստուգա-
 բանությունների, աշխարհաբարի ուղղագրության,
 հոլովների և այլ բազմաթիվ խնդիրների և, կանգ-
 նած լինելով գիտական հաստատուն հիմքերի վրա,
 իր վճռական ու ծանրակշիռ խոսքն է ասել։ Առան-

ձին զրքերով լույս տեսած, հայերենին վերաբերող նրա աշխատություններն են.

1. «Գրաբարի հոլովումը, խոնարհումը և նախդիրները», որ ունեցել է երկու հրատարակություն (Թիֆլիս, 1891 և 1910) և արևելահայ աշխարհաբարով հրատարակված՝ գրաբարի ձևաբանության լավագույն դասագրքերից մեկն է:

2. «Գրաբարի համաձայնությունը» (Թիֆլիս, 1892), ինչպես հեղինակն էլ ասում է, նախորդի երկրորդ մասն է: Այս գիրքը, որ լիովին պարունակում է գրաբարի շարահյուսությունը, քերականագիտական-լեզվաբանական տեսակետից մեծ արժեք է ներկայացնում: Առանց տատանվելու կարելի է ասել, որ նա գրաբարի շարահյուսության միակ ամբողջական ու սխտեմատիկ ուսումնասիրությունն է, որ աչքի է ընկնում թե գրաբար լեզվի հմուտ գիտությամբ, և թե նյութի գիտական մշակումով: Այս աշխատության բարձր արժեքը ճիշտ է գնահատել մեծահմուտ հայագետ Անտուան Մեյեն, համարելով այն «մի դասական քերականություն»¹:

Մալխասյանցի գլուխ գործոցն է, սակայն, «Հայերեն բացատրական բառարանը», չորս մեծածախալ հատորներից բաղկացած մի աշխատություն, որ ոչ միայն հեղինակի բոլոր աշխատու-

¹ Memoires de la Societée linguistique de Paris, X, էջ 241, ծանոթություն:

թյունների պսակն է, այլև մի նշանավոր երևույթ
 սովետական հայագիտության պատմության մեջ¹,
 իր տեսակի մեջ առաջինը լինելով, այդ բառա-
 րանը ներկայացնում է հայոց լեզվի բառապաշարը
 հինգերորդ դարի մատենագրությունից սկսած
 մինչև մեր օրերի գրական լեզուն և բարբառները:
 Նրա ընդգրկած նյութի մասին լրիվ պատկերացում
 կազմելու համար ավելորդ չենք համարում մեջ
 բերել հեղինակի խոսքերը՝ յուր բառարանի ծրագրի
 մասին. ըստ այդ ծրագրի, շորս հատորի մեջ «այս
 բառարանը պարունակելու է հայերեն լեզվով գրը-
 ված ու խոսված բոլոր բառերը մեր մատենագրու-
 թյան սկզբից մինչև մեր ժամանակները, այսինքն՝
 բառամթերքները գրաբարի, ստորին գրաբարի,
 ռամկորենի, արդի գրական լեզվի և գավառական
 բարբառների՝ իրենց ոճաբանություններով, հին և
 նոր ժամանակի փոխառյալ բառերը հմրոպական
 կամ արևելյան լեզուներից, ցույց տալով նրանց
 ծագումը, գրական լեզվի ու բարբառների բառերի
 ամեն մի նշանակության համար համապատաս-
 խան օրինակներ, քերականական ցուցումներ և
 այլն» (հատ. Ա, Առաջաբան, էջ է): Այս ընդարձակ
 ծրագիրն արդեն բավական է, որպեսզի բառարա-
 նի մեծ արժեքի մասին դադափար կազմենք: Հա-
 յերենի համար այդպիսի բառարան մինչև այդ չի
 եղել. Նոր Հայկազյան բառարանը, որ լավագույն

¹ Երկրորդ, լուսատիպ հրատարակությամբ լույս է
 տեսել Բեյրութում, 1955—1956 թթ.:

Հայերեն բառարանն է, զբաղարի բառերն է պարունակում միայն, ուրիշ բառարանները նույնպես Հայերենի այս կամ այն շրջանն են ընդգրկում: Մալխասյանցի այս բառարանը միակն է, որ ընդգրկում է Հայերեն լեզվի բոլոր շրջանները (հարկավ՝ գրերի գյուտից սկսած), որքանով այդ հնարավոր է եղել հեղինակի համար: Այդ մեծ ծրագրի իրականացմանը հեղինակը ձեռնարկել է 1922 թ. հունվարի 1-ից (Անդ, էջ՝ ԻԱ) և ավարտել է այն 1935 թ. մայիսի 24-ին: Ուշադիր քննությունը ցույց է տալիս, որ նա, ըստ.ամենայնի, կատարյալ է. թե՛ պարունակած բառամթերքով, թե՛ բառերի բազմաթիվ նշանակությունների բացատրությամբ՝ մանավանդ այդ նշանակությունների փոփոխման ու զարգացման տրամաբանական հաջորդականությունը պահպանելով, և թե՛ բազմաթիվ ոճերի պարունակությամբ գիրքն արդյունք է հեղինակի տքնաջան և հմուտ գիտական ուսումնասիրությունների: Հեղինակը յուրաքանչյուր բառ բացատրում է իր տարբեր նշանակություններով, ժամանակակից գրական, մասամբ էլ, զավառական բառերի յուրաքանչյուր նշանակության համար իբրև օրինակ՝ հակիրճ ֆրազներ տալով. զգալի տեղ են պրավում բառերի ոճային առումները, որոնցով չափազանց հարուստ է բառարանը. վերջապես արդի լեզվում գործածվող և չգործածվող բառերը տարբերելու համար հեղինակը գործածել է որոշ նշաններ՝ բառերի մոտ. գործնական տեսակետից

այդ ևս մեծ նշանակութիւն ունի: Այս բոլորի շնորհիւ է, ահա, որ բառարանը Հայ բառարանագրութեան լավագոյն կոթողներից մեկն է դառնում:

Իր գիտական գործունեութեան երկար տարիների ընթացքում Մալխասյանցն անդրադարձել է ինչպէս հայոց լեզվի գործնական, այնպէս էլ ընդհանուր տեսական շատ խնդիրների: Ընդհանուր լեզվաբանական-փիլիսոփայական հարցերի մասին առանձին գրքեր նա չի գրել, իհարկե. սակայն հայերենի այս կամ այն խնդրին նվիրված հոդվածների մեջ և հենց հայերենի այս կամ այն հարցը լուսաբանելու համար անդրադարձել է ընդհանուր լեզվաբանութեան առանձին սկզբունքներին: Այդ սկզբունքներից առաջինն ու զլխավորը լեզվի պատմական զարգացումը, և լեզվի ու նրանով խոսող ժողովրդի (ցեղի, ազգի) մտավոր զարգացման միջև եղած կապն է, որ ճիշտ կերպով դիտել է նա: Այսպէս, 1910 թ. Թիֆլիսում կարդացել է մի դասախոսութիւն հայոց լեզվի պատմութեանը նվիրված, որի համառոտ բովանդակութիւնը՝ իր իսկ շարադրանքով, հրատարակված է «Մշակ»-ում: Այդ դասախոսութեան մեջ նա ուղղակի զարգացնում է այն տեսակետը, որ լեզուն, մանավանդ բառամթերքը, ներկայացնում է ժողովրդի քաղաքակրթութիւնը, իսկ լեզվի բառամթերքի պատմութիւնն այդ լեզվով խոսող ժողովրդի քաղաքակրթութեան պատմութիւնն է. «Բառերի միջոցով մենք կարող ենք հասկացողութիւն կազմել որեւէ

Ժողովրդի քաղաքակրթության ընթացքի մասին...
Եթե հնարավոր լիներ հայոց լեզվի այնպիսի մի
բաղմահատոր բառարան կազմել, որի յուրաքան-
չյուր հատորը պարունակելիս լիներ յուրաքանչյուր
դարում լեզվի մեջ գործածված բոլոր բառերը,
սկսած ութերորդ դարից Քր. առաջ մինչև մեր օրե-
րը, ապա այդ 27 հատորները միմյանց հետ համե-
մատելիս, մենք կկարողանայինք ճշգրիտ գաղա-
փար կազմել, թե որ դարում ազգը ինչ բանում ինչ
առաջադիմություն կամ հետադիմություն է արել
և որ դարում ո՛ր ազգի ազդեցության է ենթարկվել:
Բայց այսպիսի բառարան մինչև հինգերորդ դարը
Քր. հետո՝ ունենալ չենք կարող... Հինգերորդ դա-
րից հետո արդեն կարելի է դարից դար բառարան-
ներ կազմել և նրանց միջոցով ուսումնասիրել
ազգի քաղաքակրթության և կրած ազդեցություն-
ների ընթացքը» («Մշակ», 1910, № 244):

Ինչպես տեսնում ենք, հեղինակը իրավացիո-
րեն լեզվի բառապաշարը և ընդհանրապես լեզուն
համարում է ժողովրդի (ցեղի, ազգի) քաղաքա-
կրթության արտահայտիչը: Միաժամանակ, հենց
այս սկզբունքից ելնելով էլ նա լեզուն համարում
է ոչ թե անհատի, այլ ազգի կամ ցեղի ընդհանուր
սեփականությունը, հակադրվելով հոգեբանական
ինդիվիդուալիզմի ուղղությանը՝ լեզվաբանության
մեջ: Ի դեպ, այդ ուղղությանը նա հակադրվել է
նաև մի այլ, ավելի մասնավոր, բայց տեսականո-
րեն կարևոր հարցում: «Հայցական հոլովը մեր աշ-

խարհաբարի մեջ» հողվածում («Նոր-Դարաց», 1908—1909), Մալխասյանցը, հակադրվելով Մանուկ Աբեղյանին և բնորոշելով հոլովն իբրև ձևի ու բովանդակության միասնություն և քննելով աշխարհաբարի հոլովները ոչ միայն ձևական կողմով, այլև իրենց բովանդակությամբ, ճիշտ կերպով այն տեսակետն է պաշտպանում, թե աշխարհաբարում հայցական հոլով գոյություն ունի:

Ընդունելով լեզվի պատմական դարգացումը, Մալխասյանցն ընդունում է նաև լեզվաբանական անընդհատությունը, որ, ինչպես գիտենք, սոցիալոգիական ուղղության բնորոշ դրույթներից մեկն է, և պատկերավոր ձևով բացատրում է այդ երևույթը. «Լեզուն որչափ շատ է գործածվում, կամ ալլապես՝ որչափ հին է, այնքան ավելի է դարգանում: ...Ինչպես որ ջուրը յուր հունով անցնելով շարունակ զարկվում է հունին և ասիերին, տանում է յուր հետ թեթև նյութերը, հալում է կակուղները և հղկում կարծր քարերը, նույնպես և գործածությունը մաշում է լեզուն, դուրս է ձգում շատ բաներ ու ձևեր, որոնք ժամանակին համապատասխան չեն, հարթում սղում է բաներ ու քերականական ձևեր» (Գրաբարի համաձայնությունը, էջ 9): Լեզվի այս անընդհատաբար կատարվող փոփոխության համար հեղինակը բազմաթիվ ու բազմատեսակ պատճառներ է թվում և, որ կարևորն է, այդ փոփոխությունները դիտում է ոչ թե որպես «անհատական լեզուների» միջև եղած տարբերություննե-

րի, այլ նույն լեզվով խոսող հանրության տնտե-
սական պայմանների, սովորությունների, ինչպես
և ֆիզիոլոգիական առանձնահատկությունների ու
աշխարհագրական պայմանների արդյունք. «Լեզվի
զարգացումը հետևանք է ժողովրդի զարգացման
մտավորապես և տնտեսապես: ... «...Բառերն ու
քերականական ձևերը... ժամանակի ընթացքում...
(ենթարկվում են)... փոփոխությունների, և ամեն
մի ազգի մոտ առանձին եղանակով, նայելով յու-
րաբանչյուր ժողովրդի պարապմունքին, սովորու-
թյուններին, կազմվածքին, կլիմային և այլն» (Անդ,
էջ 7—8): Այսպիսի փոփոխությունների շնորհիվ մի
լեզվից ժամանակի ընթացքում կարող են առա-
ջանալ տարբեր բարբառներ ու սրանք էլ ավելի
հեռանալով միմյանցից՝ դառնալ առանձին լեզու.
այստեղից էլ, ահա, կատարվեն ցեղակից լեզուներ-
ըր, որոնք ծագում են մի նախալեզվից. այդպես
առաջացել են հնդեվրոպական լեզուները մի նա-
խալեզվից». հեղինակն, այդպիսով, ընդունում է թե
նախալեզվի, և թե նախացեղի գոյությունը. «Հըն-
դիկ-եվրոպական լեզուներով խոսող ազգերի նախ-
նիները, ինչպես ենթադրում են համեմատական
լեզվագիտություն և ազգագրությունը՝ բնակելիս
են եղել միասին ամենահին ժամանակներում և
խոսելիս են եղել միևնույն լեզվով, որ այժմ կորել
է: Այս հնդիկ-եվրոպական նախալեզուն, հար-
կավ, դեռ շատ զարգացած չէ եղել, որովհետև լեզ-
վի զարգացումը հետևանք է ժողովրդի զարգաց-

ման մտավորապես և տնտեսապես, մինչդեռ այդ լեզվով խոսող ժողովուրդը հրեի պարապելիս է հղել խաշնարածությամբ և երկրագործությամբ և հավանորեն չէր հասել բարձր զարգացման: Այս ժողովուրդն այլ և այլ ժամանակներում, բայց դեռ նախապատմական դարերում, դադթել է այլ և այլ կողմեր, մանավանդ դեպի արևմուտք (Եվրոպայի այժմյան տեղերը) և նոր հասարակական կազմակերպություն ընդունելով՝ ապրել է առանձին ցեղերով և ազգերով (հույները, լատինները՝ Հարավային Եվրոպայում, կելտերը՝ Միջին Եվրոպայում, սլավոնները՝ Արևելյան Եվրոպայում, արիները՝ Պարսկաստանում, հայերը՝ Փոքր Ասիայում և այլն), և այսպես առանձնացած այդ նոր ազգերը, որոնք սկզբից նույն լեզվով էին խոսում՝ ժամանակի ընթացքում ինքնուրույն զարգանալով՝ նոցա լեզուներն ևս սկսան ինքնուրույն զարգանալ, միմյանցից անկախ... Այս կերպով մի նախալեզուն ժամանակի ընթացքում այլ և այլ ճյուղեր արձակեց, ինքը դարձավ մայր լեզու, իսկ նորա ճյուղերը դարձան նորա դստերը և զույրերը միմյանց մեջ: Այս զույր-լեզուները սկզբում, երբ նոցա մեջ տարբերությունը դեռ շատ չէր, և նոցանից մինով խոսողը կարող էր հասկանալ մյուսով խոսողին՝ իսկապես բարբառներ էին մայր լեզվի և միմյանց վերաբերությամբ: Իսկ երբ ժամանակ անցնելով նոքա առանձին զարգանալով բառերի և քերականական ձևերի կողմից՝ միմյանցից շատ

հեռացան, այնպես որ նոցա մեջ արտաքին հայացքով նմանություն չէր կարելի գտնել՝ նոքա կոշիկ-ցան առանձին լեզուներ» (Անդ, էջ 7—8)։ Այսպես ընդունելով լեզուների ցեղակցության ու նախա-լեզվի տեսությունը հատկապես հնդեվրոպական լեզուների վերաբերմամբ, հեղինակն անցնում է հայերենին և ընդունում, որ «Հայերեն լեզուն պատկանում է հնդիկ-եվրոպական լեզվախմբին» (Անդ, էջ 5)։ Հնդեվրոպական լեզուների շարքում հայերենի գրաված դիրքի վերաբերմամբ նա արտահայտվում է հյուբշմանյան տեսակետով, այսինքն՝ ընդունում է հայերենը որպես ինքնուրույն, անկախ լեզու. «Այս լեզուներից մեկն է և հայերենը, որ առաջ է եկել հնդիկ-եվրոպական մայր լեզվից և քույր է հունարենին, հին պարսկերենին, կելտերենին, սլավոներենին և այլն» (Անդ, էջ 8)։ Մի այլ տեղ՝ Հյուբշմանի մասին գրած յուր հոդվածում, նա նույնպես այդ տեսությունն է պաշտպանում, գտնելով, որ այդ բանի հաստատումը Հյուբշմանի մեծագույն ծառայությունն է հայերենի ուսումնասիրության գործին. «Այնքան մեծ է հանգուցյալ գիտնականի (Հյուբշմանի—է. Ա.) մատուցած ծառայությունը հայերեն լեզվի ուսումնասիրության գործում, որ առանց չափազանցության մեջ ընկնելու, կարելի է վստահ լսել, թե հին և նոր հայադետներին ոչ ոք նրան չէ հավասարվել. նրա ուսումնասիրությունների շնորհիվ՝ հայերենը իբրև անկախ ոստ հնդկա-եվրոպական լեզվաբնի և իբրև

միտակ ներկայացուցիչ այդ ստաի (սրովհետեւ ուրիշ-
 ները, օր. սլավոն-լիթվանյանը, իտալականը տաս-
 նյակ հյուլավորութիւններ ունին) մեծ կարևորու-
 թիւն ստացավ... Հայերենի դիրքը վերջնականա-
 պես որոշվեց հնդկա-եւրոպական լեզուների շար-
 քում—մի շատ պատմավոր տեղ» («Մշակ», 1908,
 № 19): Խոսելով հայերենի և մյուս հնդեւրոպա-
 կան լեզուների զարգացման ընթացքի մասին, հե-
 ղինակը գտնում է, որ հայերենն ամենից ավելի
 փոփոխված և ամենազարգացած լեզուներից մեկն
 է. «Հայերենը հնդիկ-եւրոպական լեզուների շար-
 քում ամենահին և ամենազարգացած լեզուներից
 մեկն է: Բառերի սղման և ձայների փոփոխման
 կողմից, համաձայն խոսող ժողովրդի և նորա երկ-
 րի պայմաններին՝ նա հասել է վերին աստիճանի
 զարգացման, գրեթե այժմյան ֆրանսերենին հա-
 վասար, այնպես որ անփորձ աչքը դժվարութեամբ
 կարող է նկատել նմանութիւն հայերեն բառի և
 նորա նախատիպ հնդիկ-եւրոպական ձևի մեջ...
 Քերականական ձևերի մեջ հայերենը կորցրել է
 սեռերը գոյականների, ածականների և դերանուն-
 ների մեջ (թեպետ հետքերը տեղ տեղ երևում են),
 որ մյուս հնդիկ-եւրոպական լեզուներն ունին,
 բացի մի երկուսից, որոնք հայերենի նման կորց-
 րել են. կորցրել է երկակի թիվը գոյականների,
 դերանունների և բայերի մեջ... կորցրել է ածա-
 կանների բաղդատական և գերադրական աստի-
 ճանների ձևերը, որոնք փոխարինել է նոր կազմու-

թյամբ, կորցրել է նախնական հարակատարը, որ կազմվում էր արմատի կրկնությամբ (մնացել է միայն աւ-աւի բայը), որի փոխանակ կազմել է նոր բաղադրյալ հարակատար և այլն։ Հոլովների մեջ կորցրել է եզակի ուղղականի և հայցականի վերջավորությունները և ներգոյականը, որ սկզբում հատուկ վերջավորություն ուներ. բայց և այնպես հոլովներն հայերենում ավելի լավ են պահպանվել քան հունարենում, լատիներենում, հին և նոր պարսկերենում և այլն։ Այս հնության կամ դար-դացման պատճառով է, որ հայերենում բառերն ու քերականական ձևերն ավելի են հեռացել նախնական ձևերից և իրանց ազդային կերպարանքն են ստացել» (Գրաբարի համաձայնությունը, էջ 9—10)։ Ինչպես տեսնում ենք, հայերենի դարդացման կբաժ փոփոխությունների և իր նախնական վիճակից չափազանց հեռացած լինելու մասին Մալխասյանցը ճիշտ նույն ձևով է արտահայտվում, ինչպես Մեյեն, իհարկե այս չափոք է դիտել իբրև կրկնություն։ Մեյեն, ինչպես գիտենք, այդպիսի կարծիք հայտնել է յուր «Esquisse»-ի մեջ, որ լույս է տեսել ավելի ուշ, քան Մալխասյանցի «Գրաբարի համաձայնությունը»։ այնպես որ, կարող ենք ասել, թե Մալխասյանցն անկախաբար այն եզրակացության է հանգել, ինչ որ հետագայում մանրագնին ուսումնասիրությունք ապացուցել է Մեյեն։

Այսպէս, ընդունելով հայերենի ցեղակցությունը հնդեվրոպական լեզուների հետ և այդ լեզուների շարքում նրա գրաված անկախ դիրքը, հեղինակը համառոտակի խոսում է նաև մինչմատենագրական շրջանում հայերեն բարբառների դոյության մասին: Եւակետ ունենալով մի կողմից այն սկզբունքը, որ լեզուներն աստիճանաբար զարգանում ու ճյուղավորություններ են տալիս, մյուս կողմից այն հանգամանքը՝ որ Հայաստանը թե՛ տնտեսապէս և թե՛ քաղաքականապէս բաժանւած է եղել բազմաթիւ նախարարությունների միջև, որոնք միշտ չէ, որ սերտ համագործակցության մեջ են եղել, իսկ հաճախ էլ և՛ իրարից, և՛ կենտրոնական իշխանությունից անկախ ու կտրոււած են եղել, հեղինակը եզրակացնում է, թե մինչմատենագրական շրջանում էլ հայերեն բարբառներ պիտի լինեին. «Ինչպէս հնդիկ-եվրոպական լեզուներն սկզբում բարբառներ էին կազմում նախալեզւի վերաբերութեամբ՝ այնպէս էլ նոքա առանձին լեզուներ դառնալով՝ իրանք եղան մայր լեզու և տվին իրանց ճյուղերը կամ բարբառները: Հայերենն ևս նախապատմական ժամանակում անշուշտ ունեցել է այլ և այլ բարբառներ, որոնց մասին հիշատակութիւն չունինք, որովհետև այդ հին ժամանակից ոչ արձանագրություններ կան մնացած և ոչ պատմութիւն: Այդ բարբառների դոյությունը մենք հետեցնում ենք ընդհանուր օրինքով—չկա լեզու, որ չունենա յուր բարբառները,—

և Հայաստանի աշխարհագրական դիրքով, որովհետև երկիրը դժվարանցանելի լեռներով ու գետերով առանձին գավառների բաժանված լինելով, արտադրեց ինչպես քաղաքականապես կես-անկախ նախարարություններ՝ նույնպես և լեզվի կողմից՝ միմյանցից բավական տարբերվող բարբառներ, որովհետև հզոր իշխանություն գոյություն չունենալով, որ բոլոր երկրի կառավարությունը կենտրոնացնեի, չլինելով գիր և գրականություն, որ մի լեզու ընդհանրացնեի ամեն հայի համար՝ յուրաքանչյուր նահանգ և գավառ ապրում էր յուր առանձին կյանքով, զարգանում էր ինքնուրույն պայմանների մեջ, ուրեմն և յուրաքանչյուր լեզուն առանձին անկախ ուղղությամբ պիտի զարգանար» (Անդ, էջ 10)։ Շարունակելով յուր դատողությունները, հեղինակը գտնում է, որ հինգերորդ դարում՝ գրերի գյուտի ու մեր մատենագրության սկզբնավորման ժամանակ այդ բարբառներն առաջնցնող նախնական հայերեն լեզուն այլևս գոյություն չունեի. կային նրանից առաջացած բարբառները միայն. «նախնական հայերենը, որից այդ բարբառները ծագել էին՝ հավանորեն գոյություն չունեի դարում. սա ապացուցվում է թե լեզվաբանական հետազոտություններով, և թե այսպիսի տրամաբանական դատողությամբ, որ եթե Ն դարում գոյություն ունեցող բարբառը (գրաբարը) հազար տարի էլ գոյություն չունեցավ իբրև բնական, կենդանի լեզու՝ սորանից կարելի է մակաբերել, որ

նորա մայր լեզուն էլ (սկզբնական հայերենը) դժ-
վարավ կարող էր երկու-երեք հազար տարի զո-
յություն ունենալ անփոփոխ կերպով. այլ թե նա
այդ առնվազն երկու-երեք հազար տարվա ընթաց-
քում ենթարկվել էր ձայնագիտական և քերական
բազմաթիվ փոփոխությունների և այլևայլ
բարբառներ առաջ բերելով ինքը մեռել էր» (Անդ,
էջ 11): Այդ բարբառներից մեկն է ահա, որ գրերի
գյուտից հետո մատենագրության լեզուն դարձավ
և որ կոչվում է գրաբար. այդ բարբառը՝ հեղինակի
կարծիքով՝ արարատյան բարբառն է եղել. «Այն
լեզուն, որով Ս. Սահակ և Մեսրոպը թարգմանե-
ցին Ս. Գիրքը՝ Հայաստանում գոյություն ունեցող
բարբառներից մեկն էր լինելու, հավանորեն Այրա-
րատյան բարբառը, իբրև Հայաստանի ընդարձա-
կագույն և կենտրոնական նահանգի լեզուն, որ
ամենից շատ խոսող ունեւ, ուրեմն և ավելի ընդ-
հանրացած էր, և բացի դորանից իբրև լեզու տիրող
իշխանության, որ նստում էր նույն նահանգում, և
այդ իշխանությունը շրջապատող ազնվականների՝
ավելի կոկված, մշակված ու հարուստ պետք է լի-
ներ, քան մյուս հայերեն բարբառները» (Անդ, էջ
11—12):

Ամփոփելով Մալխասյանցի այն տեսակետնե-
րը, որոնց մասին խոսեցինք մինչ այժմ, գալիս
ենք հետևյալ հղրակացության. Մալխասյանցն
ընդհանուր լեզվաբանական որոշ հարցերում ըն-
դունում է երիտօրակականների սկզբունքները, ինչ-

պէս հնչյունական օրինքների անխախտությունը, լեզվաբանական անընդհատությունը. բայց ինչպէս հայտնի է, այդ երկու սկզբունքներն ընդունում են նաև սոցիոլոգիական դարոցին պատկանողները, այնպէս որ դրանից չի կարելի հետեցնել, թե նա երիտքերականներին է հետևում: Դրանից ավելի հիմնական հարցում նա երիտքերականներից բոլորովին հեռանում է. այն ժամանակ, երբ երիտքերականները ընդունում են միայն անհատական լեզուների գոյությունը, Մալխասյանցն ընդունում է ժողովրդի, հանրության (ազգի, ցեղի) լեզուն և, ինչպէս մեր մեջ բերած հատվածներից պարզորեն երևում է, լեզվի զարգացումը կապում է ժողովրդի պատմության հետ, նրա տնտեսական, քաղաքական պայմանների, ինչպէս և աշխարհագրական ու ֆիզիոլոգիական առանձնահատկությունների հետ: Վերջապէս հայերենի զարգացման, ցեղակից լեզուների համեմատությամբ հայերենի շատ ավելի փոփոխված լինելու մասին արտահայտած յուր կարծիքներով նա կանգնած էր, ինչպէս՝ տեսանք, հայերենի համեմատական ուսումնասիրության արդիական մակարդակի վրա:

Ի պատիւ Մալխասյանցի պետք է ասել, որ իր բոլոր ուսումնասիրությունների մեջ էլ նա առաջնորդվել է պատմականության սկզբունքով, որ և նրա գիտական ժառանգության ամենատարժեքավոր կողմերից մեկն է: Այդ սկզբունքով է կազմել նա նաև իր քառահատոր բառարանը, որի

մեջ բառերի զանազան իմաստները, ըստ հնարա-
վորին, պատմական հաջորդականությամբ է բերում
և, այդպիսով իսկ, աշխատում ցույց տալ բառ-
իմաստի պատմական զարգացումը: Վերջապես,
պատմականության դիրքերից ելնելով է, որ նա
աշխատել է լուծել, և մեծ մասամբ ճիշտ կերպով
է լուծել, ժամանակակից հայոց լեզվին վերաբերող
զանազան վիճելի հարցեր. դրանցից առանձնապես
նշելի են հայերենի ուղղագրությանը վերաբերող
նրա բազմաթիվ հոգվածներն ու առաջարկները,
որոնցից կարևորագույններն ընդունված են Տեր-
մինաբանական կոմիտեի որոշմամբ, ինչպես և
հայոց լեզվի գիտատեսխնիկական տերմինաբանու-
թյան ստեղծման մեջ նրա կատարած դերը: Հեղի-
նականների տարբեր խմբերի հետ նա մեծ դեր է կա-
տարել զանազան բնագավառների (իրավաբանա-
կան, երկաթուղային, շինարարական) հայերեն
տերմինաբանության ստեղծման գործում:

Իր գիտական բեղմնավոր գործունեությամբ
Ստեփան Մալխասյանցն ավելի քան կես դարի
ընթացքում մեծապես նպաստել է հայագիտության
զարգացմանը և թողել է մեզ գիտական մի մեծար-
ժեք ժառանգություն, որ ժամանակակից հայագի-
տության անկապտելի հարստությունն է կազ-
մում:

ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԻՐԼՒՈԳՐԱՖԻԱ.

1878

Ինֆնախոս ձայնագիր: Արարատ, 1878, № 4, էջ 146—148:
Փարիզի աշխարհահանդեսը [1878 թ.]: Արարատ, 1878,
№ 5, էջ 186—192:

Դարուն: [Բանաստեղծություն]: Արարատ, 1878, № 3,
էջ 109—110:

Հայն ի գերություն: [Բանաստեղծություն]: Արարատ, 1878,
№ 3, էջ 112:

Թարգմ. Մնայուն գագերի հեղուկահալը և ջրածնի պնդա-
նալը: (Ռաուլ Պիկտեի և Կալլտեի փորձերը): Արարատ, 1878,
№ 3, էջ 100—105:

Թարգմ. [Շաֆհաուզեն]. վայրենիների վիճակը: Արարատ,
1878, № 8—9, էջ 342—346, № 10, էջ 389—399:

Թարգմ. Հյուզո Վ. Մովսես ի նեղոսի: [Բանաստեղծու-
թյուն]: Արարատ, 1878, № 3, էջ 105—108:

Թարգմ. Հյուզո Վ. Հափշտակություն մտաց: [Բանաստեղ-
ծություն]: Արարատ, 1878, № 4, էջ 152:

Թարգմ. Հյուզո Վ. Հուրն երկնից: [Բանաստեղծություն]:
Արարատ, 1878, № 5, էջ 192—194, № 6—7, էջ 263—271:

Թարգմ. Ուրբ հայ տղա: [Բանաստեղծություն]: Արարատ,
1878, № 4, էջ 155—156:

Դրախոս. Այվազյան Գ. Նախակրթարան հայերեն գրաբար
լեզվի: Մասն Ա.: Տփլիս, 1878: Մշակ, 1879, 13/IX, № 155.
Էջ 1—2, 14/IX, № 156, էջ 1—2: Ստորագր.՝ ԵԱ:

Թարգմ. վայրենիների կրոնը: Արարատ, 1881, № 10,
էջ 547—564, № 11, էջ 607—614, 1882, № 8, էջ 248—251.
№ 9, էջ 295—301:

Թարգմ. Բռնի միություն հայոց Լեհաստանի ընդ եկե-
ղեցվոյն Հռովմա: Ժամանակակից հիշատակարան: ՍՊԲ, 1884:
68, 270, 8 էջ:

Ստեփանոսի Տարոնեցվո Ասողկան Պատմություն տիեզե-
րական [Ստ. Մալխասյանցի առաջաբանով և ծանոթագրու-
թյուններով]: 2-րդ տպագր.: ՍՊԲ, տպ. Ի. Ն. Սկորոխոզովի.
1885: 48, 439 էջ:

Պատմություն Ղևոնդյա Մեծի վարդապետի Հայոց: 2-րդ տը-
պագր. [Կ. Նզյանի առաջաբանով և Ստ. Մալխասյանցի ծա-
նոթագրություններով]: ՍՊԲ, տպ. Ի. Ն. Սկորոխոզովի, 1887:
84, 206 էջ: (Թիֆլիսի Հայոց հրատ. բնկ. հրատ.):

Յանկ հատուկ անվանց: «Թովմայի վարդապետի Արծ-
րունվո Պատմությունն տանն Արծրունյաց» գրում: [Ուսում-
նասիրություն Գ. Պատկանյանի]: ՍՊԲ, տպ. Ի. Ն. Սկորոխո-
զովի, 1887, էջ 327—343:

Թարգմ. Նեմայիր Վ. Լիւր քաղալուր: Ողբերգութիւն երկ
արարւածով: (Հալիւլաձ): Արաքս, 1887, գիրք Ա, էջ 1—51,
1888, գիրք Բ, էջ 52—184:

Առ զեռն քարեկացիոց: [Բանաստեղծութիւն]: Արաքս,
1887, գիրք Ա, էջ 131—132: Ստորագր.՝ Ս. Մ.:

Томсон А. И. Лингвистические исследования. Т. I
(гл. I). Краткий очерк фонетики и морфологии Ахал-
цыхского говора. СПб, тип. Е. Евдокимова, 1887, с. 1—
120. [Ստ. Մալխասյանցի մասնակի մասնակցութեամբ]:

1 8 8 8

Թարգմ. Նեմայիր Վ. Լիւր քաղալուր: Ողբերգութիւն երկ
արարւածով¹:

Նույնը՝ առանձին հրատ. ՍՊՐ, 1888, տպ. Ի. Ն. Սկորո-
խովսկի: 13, 184 էջ:

Առաջարան: [Սե, դե, նե դերանունների և լ'-ի զործա-
ծութեան անհրաժեշտութիւնը]: Շերտայիր Վ. «Լիւր քաղալուր»
գրքում: ՍՊՐ, 1888, էջ 7—Թ:

1 8 8 9

Քերովրե Պատկանյան: [Մահւլան աորիլ]: Արաքս, 1889,
գիրք Ա, էջ 87—94: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Ի՞նչ տաղաչափութիւն ունի «երկներ երկին և երկիր»
երգը: Արձագանք, 1889, № 17, էջ 254—256:

Գրախոս. Иоаннисянц А. Русско-армянский словарь.
Т. 1. А-Н. Тифлис, тип. О. Мартиросянца, 1888. Արաքս,
1889, գիրք Ա, էջ 137—160:

Թարգմ. Թոշնակներ: [Բանաստեղծութիւն Վ. Ի. Վոդովո-
զովից]: Արաքս, 1889, գիրք Ա, էջ 110: Ստորագր.՝ Ս. Մ.:

1 8 9 0

Աստղիկ: [Բանաստեղծութիւն]: Արաքս, 1890, գիրք Բ,
էջ 22: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

¹ Տե՛ս 1887 թ.:

Գրաբարի հոլովումը, խոնարհումը և նախդիրները: Թիֆլիս, տպ. Հ. Մարտիրոսյանցի, 1891: 52 էջ, 1 թ. աղյուսակ: (Հրատ. Կենտրոնական գրավաճառանոցի):

[Ն. Մառի Երեմ հոգվածների մասին. 1. Գրախոսություն Ա. Թումանի «Թիֆլիսի ժամանակակից հայերեն լեզվի բերականություն» (ռուսերեն) աշխատության մասին: 2. Հայերեն «սեպում» և վրացերեն «սեփե» բառերի ստուգաբանությունը: 3. Ամառնային հանապարհորդությունից դեպ ի Հայս. նկատողություններ և հայերեն ձեռագիրներից հաղվածքներ]: Արձագանք, 1891, № 9, էջ 134—135, № 10, էջ 152—155:

Գրախոս. Բալուդյան Ջ. Բանասերդություններ: Մոսկվա, 1891: Արձագանք, 1891, № 12, էջ 179—182, № 13, էջ 194—197, № 14, էջ 215—216:

Գրախոս. Հայգե Պ. Բեաքրիչե: Թարգմ. Փ. Վարդանյան: Թիֆլիս, 1891: Արձագանք, 1891, № 6, էջ 90—93, № 8, էջ 119—120: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Շեքմազանյան Գ. Նյութեր ազգային պատմության համար: Երեկի հայկազունի Պարսկաստան: Ռուստով-Դոն, տպ. Հ. Տեր-Աբրահամյանի, 1891: Արձագանք, 1891, № 5, էջ 70—71: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Տաշյան Հ. Ազարանգեղոս առ Գեորգա ասորի եպիսկոպոսն և ուսումնասիրություն Ազարանգեղյա գրոց: Վիեննա, Մխիթարյան տպ., 1891: Արձագանք, 1891, № 3, էջ 41—43:

Գրախոս. Տոլստոյ Լ. Կոլումբ: Թարգմ. Փ. Վարդանյան: Թիֆլիս, 1891: Արձագանք, 1891, № 6, էջ 90—93, № 8, էջ 119—120: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Տոլստոյ Լ. Ռոբինզոն: Թարգմ. Փ. Վարդանյան: Թիֆլիս, 1891: Արձագանք, 1891, № 6, էջ 90—93, № 8, էջ 119—120: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Քաչունի Մ. Բաղդիր արվեստից և զիտությանց և զեղեցիկ դպրությանց: [Գաղղիերեն-հայերեն]: Հտ. 1. Վենն-

տիկ, տպ. Ս. Ղազարի, 1891: Արձադանք, 1891, № 4, էջ 56—57:

Նամակ խմբագրին [Կ. Յաղուբյանի «Հայերեն-ռուսերեն բառարանի» մասին Սո. Լիսիցյանի գրախոսականի առթիվ]: Մուրճ, 1891, № 10, էջ 1258—1260:

Նամակ խմբագրին [Մ. Լեւոնտովի «Մեր ժամանակի հերոսի» քաղցամուրջունը քյուրիմացաբար Սո. Մալխասյանցին վերագրելու առթիվ]: Մշակ, 1891, 23/XI, № 133, էջ 2—3:

1892

Գրաբարի համաձայնությունը: Թիֆլիս, տպ. Հ. Մարտիրոսյանցի, 1892: 2, 176 էջ: (Հրատ. Կենտրոնական գրավաճառանոցի):

Թարգմ. Շեքսպիր Վ. Մակբեթ: Ողբերգություն հինգ արարվածով: Թիֆլիս, տպ. «Արոր» Տ. Նազարյանի, 1892: 18, 108 էջ: (Հրատ. Թիֆլիսի Հայոց հրատ. ընկ.):

Հայկական տաղաչափություն. հիմնական կանոններ: Շեքսպիր Վ. «Մակբեթ» գրքում: Թիֆլիս, տպ. «Արոր» Տ. Նազարյանի, 1892, էջ 5—10:

Մի մատենագիտական նկատողություն: [Ա. Տեր-Միֆեյլյանի «Աստղիկա պատմության կորած գլուխները» հոդվածի առթիվ]: Մուրճ, 1892, № 9, էջ 1379—1380:

Մ. Խորենացու նոր աղբյուրը: [Ս. Կարբիբի «Մ. Խորենացու մեկ նոր աղբյուրը» հոդվածի շուրջը]: Մուրճ, 1892, № 12, էջ 1852—1863:

Ռափայել Պատկանյան: [Մահվան առթիվ]: Մուրճ, 1892, № 7—8, էջ 1354—1359:

Գրախոս. Եղիշեի Պատմություն վարդանի և հայոց պատերազմի համար: Թարգմ. Հ. Ղուկասյանց: Թիֆլիս, տպ. «Արոր» Տ. Նազարյանի, 1891: Մուրճ, 1892, № 1, էջ 135—148:

Գրախոս. Եղիշեի Պատմություն վարդանանց ըստ Անձևացյաց օրինակի: (Ծանոթություններով և հայ-ռուսերեն բառ-

գրով լույս ընծայեց Խ. Հովհաննիսյանը): Մասկվա, տպ.
Մ. Բարխուդարյանի, 1892: Մարմ, 1892, № 5, էջ 758—769:

Գրախոս. Կոնիբեր Ֆ. Կ. Արխանտելի սառնագործական և
մեկնությանց, հաղագս աշխարհի, հաղագս առաքինությանց և
մոլությանց և Պորփյուրի ներածության հունական բնագիր-
ների բաղդատություն հին հայերեն քաղվածությունների հետ:
Մշակ, 1892, 3/XII, № 139, էջ 2—3:

Գրախոս. Հարությունյանց Խ. Հայոց գիրք: Թիֆլիս, 1892:
Տարադ, 1892, № 48, էջ 621:

Նամակ խմբագրին: [Խ. Հովհաննիսյանի հրատարակած
«Եղիշեի Պատմություն Վարդանանց» գրքի շուրջը]: Մշակ,
1892, 8/IX, № 102, էջ 2:

Նամակ խմբագրին: [Խ. Հովհաննիսյանի հրատարակած
«Եղիշեի Պատմություն Վարդանանց» գրքի շուրջը]: Մշակ,
1892, 12/IX, № 104, էջ 1—2:

Նամակ խմբագրին [«Գրաբարի համաձայնությունը» գրքի
գրախոսականի առթիվ]: Մշակ, 1892, 24/XI, № 135, էջ 1—2:

Պատասխան «Արձագանք»-ին [Գրաբարի համաձայնու-
թյունը» գրքի գրախոսականի առթիվ]: Մշակ, 1892, 5/XII,
№ 140, էջ 2—3:

Ռեկալին ասող: [Գրիգոր Արծրունու անմահ հիշատակին]:
[Բանաստեղծություն]: Տարադ, 1892, № 50, էջ 647:

Վիեննայի երաժշտական ցուցահանդեսի առթիվ: Մշակ,
1892, 21/IV, № 44, էջ 2:

1 8 9 3

Գրիգոր Արծրունին և հայոց լեզուն: Մշակ, 1893, 14/X,
№ 1, էջ 3—4:

Երաժշտություն: [Դիտողություններ Մ. Եկմալյանի եռա-
ձայն և բառաձայն պատարագի երաժշտության մասին]: Տա-
րադ, 1893, № 6, էջ 94—95:

Նամակ խմբագրության: [Պատասխան Բաքումիից ուղարկ-
ված քղրակցության]: Արձագանք, 1893, № 124, էջ 3:

Գրախոս. Հաղորդումյանց Ի. Հայոց զիրք: Ռիֆլիս, 1892:
Տարադ, 1893, № 1, էջ 12—14, № 2, էջ 27—30, № 3, էջ 41—
43, № 4, էջ 54—59, № 5, էջ 71—72:

Գրախոս. История Армении Моисея Хоренского. Но-
вый перевод Н. О. Эмина. (С примеч. и прил.). Посмерт.
изд. М., Изд. Лазаревского ин-та восточных яз., 1893.
Տարադ, 1893, № 26, էջ 413—416:

Գրախոս. Daghaschian H. Grundung des Bagrati-
denreiches durch Aschot Bagratuni. Berlin, 1893. Մշակ,
1893, 9/XII, № 18, էջ 2—3: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

1894

Մատենագրական հայացք: [Եվրոպական լեզուներով լույս
տեսած հայագիտական աշխատությունների համառոտ տեսու-
րյուն]: Մշակ, 1894, 29/IX, № 112, էջ 2:

Հայերեն հրատարակություններ 1892 թվին: [Համառոտ
տեսություն]: Մշակ, 1894, 13/I, № 4, էջ 1—2:

Ներսիսյան դպրոցի նոր կանոնադրությունը: Մշակ, 1894,
18/X, № 120, էջ 1—2: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Անհրաժեշտ կարիք: [Ուսուցիչների ցենզի հարցը]: Մշակ,
1894, 7/II, № 19, էջ 1—2:

Գրախոս. Խալարյան Գր. Ջենոբ Գլակ: [Համեմատական
ուսումնասիրություն]: Հ. Ա., 1893, №№ 3, 4, 5, 7, 9, 10.
Մշակ, 1894, 1/I, № 1, էջ 2—3: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Март Н. Я. О начальной истории Армении
Анонима. К вопросу об источниках истории Моисея Хо-
ренского. Визант. временник, 1892, т. 2. Մշակ, 1894,
15/XI, № 132, էջ 1—2:

Նամակ խմբագրության: [Հաշվետվություն Ղարսի և Երե-
վանի նահանգի կարոտյալների համար հանգանակած զումարի
բաշխման մասին]: Մշակ, 1894, 19/III, № 32, էջ 2: Ստո-
րագր. թվում՝ Ստ. Մալխասյան:

«Բազմավեր» և Կովկասի հայ լրագրության լեզուն:
Մշակ, 1895, 21/IX, № 108, էջ 1—3, 23/IX, № 109, էջ 1—3:

Գրականությունը ուսանայող մեջ 1894 րվին: Մշակ,
1895, 1/I, № 1, էջ 3:

Գառնուկը: [Այլարանական գրույց քուրմանայերի վիճակի
մասին]: Մշակ, 1895, 8/IV, № 39, էջ 1—2:

Թուրք մուլայի կարծիքը Թուրքիայի մասին: Մշակ, 1895,
6/VII, № 77, էջ 2:

Ներդաշնակված պատարագի երգեցողություն [Մ. Նկմալ-
յանի ղեկավարությամբ]: Մշակ, 1895, 30/III, № 37, էջ 2:

Քաղաքականությունը և հայոց հարցը: Մշակ, 1895, 27/V,
№ 60, էջ 3: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Hubschmann H. Armenische Grammatik.
Leipzig, 1895. Մշակ, 1895, 16/XII, № 145, էջ 2:

Գրախոս. Meghavorian H. Etude ethnographique et
juridique sur la famille et le mariage armeniens. Lau-
sanne. Մշակ, 1895, 26/I, № 10, էջ 2:

Գրախոս. Momsen Th. Die armenischen Handschriften
der Chronic des Eusebius. Մշակ, 1895, 22/VII, № 82,
էջ 3: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

1896

Ուսումնասիրություն Փալստոս Բուզանդի պատմության:
Վիեննա, Մխիթարյան տպ., 1896: 59 էջ:

Նույնը՝ Հ. Ա., 1896, № 2, էջ 35—43, № 3, էջ 81—85,
№ 4, էջ 101—108:

Մատենագրություն: [Ն. Մառի Երեմ հոդվածների համա-
ռոտ տեսություն. 1. Мнимое географическое название
Бр'отастак в Истории Агафангела; 2. Рец. на арм.
книгу: Տեր-Մկրտչյան Գ. Հայկական. Ա.—ԺԲ. 3. Рец. на
арм. книгу: Հարություն Արարատյանի կեղծիքը. պարզեց
Ա[րիստակես] Ե[պիսկոպոս] Ս[եդրակյան]: Մշակ, 1896, 5/III,
№ 27, էջ 3: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Տեղեկություն: [Գր. Խալարյանի «Հայկական վեպը Մովսես Խորենացու պատմության մեջ» ուսումնասիրության նկատմամբ իր և Հյուրշմանի կարծիքների զուգադիպման մասին]: *Մշակ*, 1896, 10/XII, № 144, էջ 1—2:

Փոփրիկ վիճակագրություն: [Պետերբուրգի կայսերական հասարակական մատենադարանի 1883—1893 թթ. գործունեության մասին տրված տեղեկությունների շուրջը]: *Մշակ*, 1896, 12/XII, № 145, էջ 2: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Ղազար Փարսեցու Հայոց պատմությունը և վաճառ Մամիկոնյանին գրած քննությունը: Փարզմ. Մինաս Բանանա Տեր-Պետրոսյանց: Ալեքսանդրապոլ, 1895: *Մշակ*, 1896, 13/II, № 18, էջ 2. Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Տաշյան Հ. Յուդակ հայերեն ձեռագրաց Մատենադարանի Մխիթարյան ի վիճակ: Վիճակ, Մխիթարյան տպ., 1896: *Մշակ*, 1896, 30/XI, № 140, էջ 3, 3/XII, № 141, էջ 2:

Գրախոս. Халатянц Г. Армянский эпос в истории Армении Моисея Хоренского. Опыт критики источников. Ч. 1—2. М., тип. В. Гатцук, 1896. *Մշակ*, 1896, 30/V, № 62, էջ 1—2, 1/VI, № 63, էջ 1—3:

Նամակ խմբագրության: [Կովկասի Հայոց բարեգործական ընկերության մարտի 3-ի ընդհանուր ժողովի մասին]: *Մշակ*, 1896, 29/II, № 25, էջ 2—3:

Նամակ խմբագրության: [Պատասխան «Արձագանք»-ին՝ Կովկասի Հայոց բարեգործական ընկերության ընդհանուր ժողովի կապակցությամբ]: *Մշակ*, 1896, 2/III, № 26, էջ 3—4:

Նամակ խմբագրության: [Կովկասի Հայոց բարեգործական ընկերության ընդհանուր ժողովի շուրջը]: *Մշակ*, 1896, 7/III, № 28, էջ 2:

Նամակ խմբագրության: [Մշակական Խ. Մալումյանի և նոր-դարական Ս. Հախումյանի միջև տեղի ունեցած միջադեպի շուրջը]: *Մշակ*, 1896, 14/V, № 55, էջ 3: Ստորագր. թվում՝ Ստ. Մալխասյանց:

Նամակ խմբագրության: [Թողո՛ւ Արասխանյանցի կողմից հասցված վերավորանքի դեմ]: Մշակ, 1896, 25/V, № 60, էջ 3:

1897

Բուլղնա և յուր վարդապետությունը: Կազմեց Ստ. Մ.: Թիֆլիս, տպ. Մ. Գ. Ռոտինյանցի, 1897: 7, 96 էջ: (Թիֆլիսի Հայոց հրատ. ընկ., 137):

Նամակ խմբագրության [«Բուլղնա»-ի գրախոսականի առթիվ]: Մշակ, 1897, 27/XII, № 152, էջ 4:

[Մարաբասի նորագյուտ հատակաորենների մասին Ա. Կարբիների նամակի շուրջը]: Մշակ, 1897, 9/I, № 3, էջ 2—3:

Գրախոս. Սոկրատա պատմություն եկեղեցական և վարժարանային Սեդրեստոսի եպիսկոպոսին Հռովմա: Աշխատասիրությանը Մեսրոպ Տեր-Մովսեսյանի: Վաղարշապատ, 1897: Մշակ, 1897, 27/IX, № 113, էջ 3—4:

Գրախոս. Տեր-Մկրտչյան Գ. Ազարանգեղոսի աղբյուրներից: էջմիածին, 1897: Մշակ, 1897, 20/II, № 21, էջ 2:

Գրախոս. Мсерянц Л. К интерпретации ванских надписей, М., 1897. Մշակ, 1897, 18/II, № 20, էջ 2. Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Мсерянц Л. Этюды по армянской диалектологии. Ч. 1. Сравнительная фонетика Мушского диалекта в связи с фонетикой грабара. М., 1897. Մշակ, 1897, 14/VI, № 69, էջ 2:

1898

Թարգմ. էրեւս Գ. Մարդ եմ: Թիֆլիս, տպ. Մ. Գ. Ռոտինյանցի, 1898: է, 428 էջ: (Կովկասի Հայոց հրատ. ընկ.):

Պատմական գրականություն: (Նորագույն կարծիքներ Մովսես Խորենացու Պատմության մասին): Մշակ, 1898, 13/VI, № 102, էջ 1—3:

Մի բանի խոսք մեր երկու գրական լեզուների մերձեցման մասին: Արարատ, 1898, № 3—4, էջ 128—137: Ստորագր.՝ Ս. Մ.:

Պրոֆեսոր Ն. Մառի կարծիքը վրացոց՝ ընդդեմ հայոց ուղղած վեճի մասին: Արարատ, 1898, № 2, էջ 75—78: Ստորագր.՝ Ս. Մ.:

Նորագույն կարծիքներ Մովսես Խորենացու մասին: Մշակ, 1898, 13/VI, № 120, էջ 1—3:

Գրախոս. Դադրաշյան Հ. Փավստոս Բուզանդացի և յուր Պատմության խաղախոսը: (Քննություն Խորենացու աղբյուրների մասին): Վիեննա, Մխիթարյան տպ., 1898: Մշակ, 1898, 5/XI, № 201, էջ 2—3, 6/XI, № 202, էջ 2—3, 10/XI, № 204, էջ 2, 11/XI, № 205, էջ 2:

Գրախոս. Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմություն: Աշխարհարար բարգմանեց և լուսաբանեց Խորեն Եղ. Ստեփանն: (Հիմնովին սրբագրված և բարեփոխված աշխարհարար և տպագր.): ՍՊԲ, տպ. Լիբերմանի, 1898: Մշակ, 1898, 11/IV, № 58, էջ 1—2:

Նամակ խմբագրության: [Հայոց հրատարակչական ընկերությունից տպագրության առաջադրանքի իրավունք ստանալու մասին]: Մշակ, 1898, 22/IV, № 65, էջ 3:

Քննադատող և քննադատվող: [Հայոց հրատարակչական ընկերությունից տպագրական առաջադրանքներ . ստանալու կարգի մասին]: Մշակ, 1898, 6/V, № 75, էջ 2:

1 8 9 9

Դասընթաց հայոց մատենագրության պատմության: Ներսիսյան հոգևոր դպրոցի աշակերտների համար: Թիֆլիս, Վիմագրատուն Շահբազյանցի, 1899: 290 էջ: [Ապակետիպ]:

Սեբեոսի պատմությունը և Մ. Խորենացի: Մատենագրական ուսումնասիրություն: Թիֆլիս, տպ. Մ. Դ. Ռոտինյանցի, 1899, 7, 118 էջ: (Թիֆլիսի Հայոց հրատ. ընկ., № 156):

Վրաց և հայոց հին գրականությունից: Մշակ, 1899, 21/V, № 91, էջ 1—2:

Գեորգյան նեմարան: [25-ամյա հոբելյանի առթիվ]: Մշակ, 1899, 24/IX, № 177, էջ 1—2, 25/IX, № 178, էջ 1—2:

Ներսիսյան դպրոցի բոշակարկղը: Մշակ, 1899, 5/II, № 22, էջ 1—2:

1 9 0 0

Համառոտ պատմություն Ներսիսյան Հոգևոր դպրոցի յոթանասունհինգամյա գոյության (1824—1899): Թիֆլիս, տպ. Կ. Մաքարիսյանցի, 1900: 214 էջ, 1 թ. պորտր.: (Հրատ. Ներսիսյան դպրոցի):

Հին մատենագրությունից: [Ն. Մառի երկու աշխատությունների մասին. 1. Ефрем Сирин. 2. Агиографические материалы по грузинским рукописям Ивера]: Մշակ, 1900, 29/XI, № 226, էջ 1—2:

Մի ֆիլ Վինակագրություն: [Ժողովրդի անի մասին]: Մշակ, 1900, 10/II, № 26, էջ 1—2:

Մի խոշոր ժառանգության գործ: Մշակ, 1900, 21/VI, № 113, էջ 1—2:

1 9 0 1

Հայագիտությունը XX դարի սկզբում: Մուրճ, 1901, № 1, էջ 157—169, № 2, էջ 192—205, № 3, էջ 128—142, № 4, էջ 101—119, № 5, էջ 160—171:

Մի նկատողություն Փալատոսի պատմության մասին: ZAPh, Bd. 1, 1901, H. 1, S. 64—66.

Գարեգին Զարբանալյան: [Մահվան առթիվ]: Մշակ, 1901, № 55, էջ 1—2:

Ղ. Ալիշանի գլուխ գործոցները: Մշակ, 1901, 17/XI, № 256, էջ 1—2:

Գրախոս. Անդրանիկ. Տերսիմ: (Ճանապարհորդություն և տեղագրություն): Թիֆլիս, 1901: Աղգաղբական հանդես, 1901, գիրք 7—8, էջ 518—524:

Գրախոս. Գիրմ բղրոց: Մատենագրություն նախնայց: (Սահակ Մեսրոպյան մատենագրաբան, և): Թիֆլիս, 1901: Մուրճ, 1901, № 11, էջ 223—229:

Դրախոս. Լեո. Հայկական տպագրություն: Մեր կյանքը, գրականությունը անցյալում: Հտ. 1. XVI—XVIII դար: Թիֆլիս, 1901: Մուրճ, 1901, № 3, էջ 206—212:

Դրախոս. Լուսինյան Գ. Նոր բաղդիբ պատկերազարդ իրանաանայ: Հտ. 1. Ա.—Ո. Փարիզ, 1900: Մուրճ, 1901, № 1, էջ 204—213:

Դրախոս. Հովհաննիսյան Մ. Քննական պատմություն ժութի դարու հայ դպրության: Փարիզ, 1901: Մուրճ, 1901, № 10, էջ 187—192:

Դրախոս. Մուրադյան Ե. Քննական պատմություն Արշակ Բ-ի և անոր Պապ որդիություն: Ադեմանդրիա, 1900: Մշակ, 1901, № 108, էջ 1—2:

Դրախոս. Յուզակ հայերեն ձեռագրաց Սանասարյան վարժարանի ի Կարին: Կազմեց՝ Հ. Անադյան: Վիեննա, 1900: Մուրճ, 1901, № 2, էջ 255—260:

Դրախոս. Марр Н. Я. Ипполит. Толкование Песни Песней. Тексты и разыскания по армяно-грузинской филологии. Кн. 3. СПб, 1901. Մշակ, 1901, 25/XI, № 262. էջ 1—2:

Դրախոս. Мсереянц Л. Этюды по армянской диалектологии. Ч. 2, вып. 1. Сравнительная морфология Мушского диалекта в связи с морфологией габара и средне-армянского. М., 1901. Մուրճ, 1901, № 5, էջ 250—256:

Դրախոս. Халатянц, Г. О некоторых географических названиях древней Армении в связи с данными Ванских надписей. М., Изд. Моск. Имп. Археол. об-ва, 1901. Մշակ, 1901, № 120, էջ 2:

1 9 0 2

Արսեն արքեպիսկոպոս Այտնյան: [Մահվան արժիվ]: Ա. Հ., 1902, դիրք 9, էջ 282—284:

Մ. Բրոսսե: [Մենդյան 100-ամյակի արժիվ]: Մշակ, 1902, 7/III, № 50, էջ 1—2:

Երիցյանի գրական գործունեության մասին: [Մահվան արիվ]: Մշակ, 1902, 27/II, № 43, էջ 1, 28/II, № 44, էջ 1—2:

Պրոֆեսոր Օգյուստ Կարրիեր: [Մահվան արիվ]: Մշակ, 1902, 27/I, № 19, էջ 1:

Մախի նահապետները: [Գ. Արծրունու մահվան 10-րդ տարեդարձի արիվ]: Մշակ, 1902, 19/XII, № 280, էջ 2: Ստորագր.՝ Սա. Մ.:

Դրախտ. Արեղյան Մ. Հայ ժողովրդական առասպելները Մ. Խորենացու պատմության մեջ: Վաղարշապատ, 1901: Մշակ, 1902, 12/I, № 6, էջ 1—2:

Դրախտ. Дагбашян И. Полный русско-армянский словарь. Вып. 1, 2. Тифлис, 1902. Մուրճ, 1902, № 9, էջ 190—206:

Դրախտ. Հայկունի Ս. Ժողովրդական վեպ և հեքիաթ: Էմինյան ազգագրական ժողովածու, հտ. Բ: Մոսկվա-Վաղարշապատ, 1901: Մշակ, 1902, 7/IV, № 76, էջ 1:

Դրախտ. Վեբեր Ս. Արարատը Սուրբ գրոց մեջ: Թարգմ. Հ. Բ. Պիլեգիկյան: Վիեննա, Մխիթարյան տպ., 1901: Մուրճ, 1902, № 3, էջ 144—146:

Դրախտ. Տեր-Պողոսյան Գր. Նկատողություններ Փավստոսի պատմության վերաբերյալ: Վիեննա, Մխիթարյան տպ., 1901: Մուրճ, 1902, № 3, էջ 153—157:

Հին դարերից: [Առաջարկ «Պատմագիրք հայոց» մատենաշարի հրատարակման մասին]: Մշակ, 1902, 27/X, № 238, էջ 1—2, 31/X, № 241, էջ 1—2, 1/XI, № 242, էջ 1—2:

Թարգմանության ծաղիկներ: Լուսա, 1902, № 1, էջ 172—182, № 2, էջ 153—162: Ստորագր.՝ Ս. Մ.:

Գր. Տեր-Պողոսյանի նկատողության արիվ: [«Մի նկատողություն Փավստոսի պատմության մասին» հոդվածի կապակցությամբ]: Հ. Ս., 1902, № 6, էջ 190—191:

Նամակ խմբագրության: [Խորեն եպ. Ստեփաննի՝ Խորենացու «Հայոց պատմության» աշխարհաբար քարգմանության և

Բարդուղիմեոս Եպ. Գևորգյանի՝ «Խորենացուն Խորենացվով
պետք է հասկանալ» գրքի շուրջը: Մշակ, 1902, 3/XII, № 267,
էջ 2—3:

1 9 0 3

Ուղագրություններ Ղ. Փարպեցու Պատմության և Թղթի:
ZAPh, Bd. 2, 1903, H. 2, S. 226—233:

Թարգմ. Լուսկիչ Վ. Կյանքը ծովերի խորհում: Թիֆլիս,
ուպ. Մ. Մարտիրոսյանցի, 1903: 96 էջ: (Հրատ. Գ. Գալստյա-
նի):

Դադրաշյանի պատասխանի առթիվ: Մուրճ, 1903, № 1,
էջ 159—175:

Նամակ խմբագրության: [«Պատմագիրք Հայոց»-ի հրա-
տարակության հախանձոնությունը «Հանդես ամսօրյա»-ի կող-
մից «Մշակ»-ին վերագրելու քյուրիմացության պարզաբանում]:
Մշակ, 1903, 6/II, № 27, էջ 2:

Նամակ խմբագրության: [Շնորհակալական ուղերձ Սուփաս
արհեստիսկոպոս Պարգյանին՝ «Պատմագիրք Հայոց»-ի առա-
ջին հատորի հրատարակման համար դրամական օժանդակու-
թյուն ցույց տալու կապակցությամբ]: Մշակ, 1903, 26/IV,
№ 87, էջ 2:

1 9 0 4

Ղազար Փարպեցվո պատմություն Հայոց և Թուրք առ Վա-
հան Մամիկոնյան: Թիֆլիս, Արագածոտիկ Մարտիրոսյանցի,
1904: 16, 213 էջ: [Գ. Տեր-Մկրտչյանի հետ համատեղ]:

Մոռացվածքն ոչ: [«Պատմագիրք Հայոց»-ի հրատարակ-
ման շուրջը]: Մշակ, 1904, 19/XI, № 254, էջ 1—2:

1 9 0 5

Կոմիտասի կոնցերտի առիթով: Մշակ, 1905, 31/III, № 59,
էջ 1:

Նամակ խմբագրության: [«Պատմագիր» Հայոց]—ի հրատարակման շուրջը]: *Հումա*, 1906, № 7—8, էջ 174—175:

Նամակ խմբագրության: [Ռոստոմի՝ «Ինտելիգենտների մի ազգոգուտ ձեռնարկ» հոդվածի առթիվ]: *Երկիր*, 1906, 30/XI, № 51, էջ 4, 1/XII, № 52, էջ 3—4:

Նամակ խմբագրության: [Ռոստոմի՝ «Ինտելիգենտների մի ազգոգուտ ձեռնարկ» հոդվածի առթիվ]: *Մշակ*, 1906, 29/XII, № 235, էջ 3:

Նամակ խմբագրության: [Կովկասագիտական կուրսերում կարդացած դասախոսության շուրջը]: *Մշակ*, 1907, 30/IX, № 119, էջ 4:

Դասընթաց հայոց մատենագրության պատմության՝ Ներսիսյան Հոգևոր դպրոցի աշակերտների համար: 2-րդ՝ բարեփոխված հրատ.: Թիֆլիս, 1908: 286 էջ: [Ապակետիպ]:

Հայցական հոլովը աշխարհաբարի մեջ: Նոր դպրոց, 1908, № 1, էջ 44—51:

Նույնը՝ առանձին հրատ.: Թիֆլիս, տպ. «Կուլտուրա» ընկերության, 1910:

Հ. Հյուրչման: [Մահվան առթիվ]: *Մշակ*, 1908, 25/1, № 19, էջ 2—3:

W [«Վ.»] հնչյունի գրությունը հայերենի մեջ: (Ապրիլի 17-ի Ուսուցչական միության ժողովում կարդացած դասախոսության բովանդակությունը): *Մշակ*, 1908, 30/IV, № 92, էջ 2—3, 1/V, № 93, էջ 2—3:

Դարձյալ հայցական հոլովը: Նոր դպրոց, 1909, № 11, էջ 29—38, № 12, էջ 46—62:

Պատմությունը վեպի մեջ: [Ժող. բանահյուսության մշակումը Սա. Կանաչյանի կողմից]: Մշակ, 1909, 18/1, № 11, էջ 2—3:

Շարժումներ: [1905 թ. ռուսացիայի հետևանքով հայոց լեզվի հարստացումը հոր բաներով և տերմիններով]: Մշակ, 1909, 1/1, № 1, էջ 2:

Խմբ.: Ազգաբանգեղա Պատմություն հայոց: Աշխատությամբ Դ. Տեր-Մկրտչյանի և Սա. Կանաչյանցի: Թիֆլիս, արադատիպ Մ. Մարտիրոսյանցի, 1909: 80, 474, 29 էջ: (Պատմագիրք հայոց: Հտ. 1, գիրք 2. Ազաթանգեղոս):

Հայ գյուղացու բարեկամը: (Ա. Քալանթարի գյուղատնտեսական գործունեության 30-ամյակի առթիվ): Մշակ, 1909, 21/XI, № 259, էջ 2:

1 9 1 0

Դրաբարի հոլովումը, խոնարհումը և նախդիրները: 2-րդ՝ բարեփոխված տպագր.: Թիֆլիս, տպ. Ն. Աղանյանցի, 1910: 74 էջ, 1 թ. աղյուսակ:

Մի հնչյունին մի գիր: (Վեկագրություն): Արոր, 1910, № 1, էջ 94—112, № 2, էջ 79—90:

Նույնը՝ առանձին հրատ.: Թիֆլիս, տպ. «Էպոխա», 1910: 30 էջ:

Թարգմ. եալաքյանց Գր. Ներածություն Հայոց պատմության: Արոր, 1910, № 5, էջ 116—121:

Գրախոս. Գրիգոր Մազիստրոսի գրքերը: Բնագիրը առաջարկով և ծանոթագրություններով առաջին անգամ լույս բնծայեց Կ. Կոստանյան: Ալեհանդրապոլ, տպ. Գ. Սանոյանցի, 1910: Արոր, 1910, № 3, էջ 159—160: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Халатянц Г. Очерк истории Армении. Период 1. Древняя история. Վիմագրված նախապատրաստական հրատ. Մոսկվա, 1910: Արոր, 1910, № 3, էջ 156—157: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Անշարժության կորույին: [Վեկագրության մասին]: Մշակ, 1910, 7/V, № 96, էջ 2—3:

Ուղղագրական բյուրիմացություն: [Մենեիշյանի «Հայ լեզվի ուղղագրությունը» հոդվածի առթիվ]: Մշակ, 1910, 4/VI, № 19, էջ 2—3, 5/VI, № 120, էջ 2—3:

Վեկագրության շուրջը: (Պատասխան Լեոյի) հոդվածին): Մշակ, 1910, 6/III, № 49, էջ 2—3, 10/III, № 52, էջ 1—2:

Հարուցյալ ի մեռելոց: [Հայոց Հրատարակչական քննության վերաբացման առթիվ]: Մշակ, 1910, 13/II, № 33, էջ 2:

Ուսուցչական քաշակարկը: Մշակ, 1910, 12/VIII, № 176, էջ 2, 19/VIII, № 181, էջ 2—3, 20/VIII, № 182, էջ 1:

1 9 1 1

Մի առեղծված նարեկի մեջ: Հուշարձան: (Գրական ժողովածու): Վիեննա, 1911, էջ 223—224:

Կարապետ Յաղության: [Հրապարակախոս: Մահվան առթիվ]: Մշակ, 1911, 2/X, № 215, էջ 3:

«Մշակ»-ը և հայերեն լեզուն: («Մշակ»-ի 40-ամյակի նախօրյակին): Մշակ, 1911, 4/XII, № 268, էջ 3: [Հավելված]:

Համակրելի հորելյան: [Մխիթարյան միաբանության հիմնադրման 100-ամյակը]: Մշակ, 1911, 26/VIII, № 185, էջ 1—2:

Ուսուցչի հորելյանը: [Միսակ Ասիլյանի ուսուցչական պաշտոնավարության 25-ամյակի առթիվ]: Մշակ, 1911, 30/III, № 66, էջ 1—2:

Դպրոցական ուսուցչական ֆոնդ: Մշակ, 1911, 2/XI, № 241, էջ 2, 5/XI, № 244, էջ 2:

Դպրոցական ուղևորություն դեպի Անի: [Տպավորություններ]: Մշակ, 1911, 15/VI, № 126, էջ 2—3:

Պատասխան Մ. Շովրյանին: [Հայոց լեզվի ուղղագրության կանոնների հանդեպ մեղանշելու մեղադրանքի դեմ]: Մշակ, 1911, 13/V, № 100, էջ 2—3:

Մի բացատրություն [Մ. Ասիլյանի հոբելյանի առթիվ գրված հոդվածի մեջ տեղ գտած բյուրիմացության մասին]: Մշակ, 1911, 19/IV, № 74, էջ 4:

Նամակ խմբագրության: [Կարողիկոսական բնորոշությունների շուրջը]: Մշակ, 1911, 11/XII, № 273, էջ 3:

Կարողիկոսական բնորոշությունների նախօրյակին: Մշակ, 1911, 4/XII, № 268, էջ 2—3, 5/XII, № 269, էջ 2—3, 6/XII, № 270, էջ 3, 8/XII, № 271, էջ 3:

Թե ինչպես դարձա ես սրբազան Օրմանյանի կողմնակից: Մշակ, 1911, 6/XI, № 245, էջ 2—3:

1912

Գրիգոր Խալարյանց: [Մանվան առթիվ]: Մշակ, 1912, 17/II, № 34, էջ 2—3:

Ն. Ակինյանի հոդվածի առիթով: [Հայ առաջին գրի տպագրության տարեթվի հարցի շուրջը]: Մշակ, 1912, 22/II, № 38, էջ 2—3:

Հարկավոր է լուրջ վերաբերմունք: [Հայ առաջին գրի տպագրության տարեթիվը որոշելու մասին]: Մշակ, 1912, 7/II, № 26, էջ 2—3, 8/II, № 27, էջ 2—3:

Ո՞րն է հայ տպագրության առաջին տարին: Մշակ, 1912, 27/I, № 18, էջ 2, 28/I, № 19, էջ 2—3:

Հոբելյանի տոնի օրը: [Հայ առաջին գրի տպագրության օրվա մասին]: Մշակ, 1912, 16/III, № 57, էջ 2—3:

Գ. Սունդուկյանի կտակը: Մշակ, 1912, 22/III, № 62, էջ 2:

Որում շատ տվավ, շատ խնդրեցի ի նման: [Ազգային այբուրենի գյուտի 1500 և հայ տպագրության 400-ամյակի առթիվ]: Մշակ, 1912, 13/X, № 227, էջ 2—3:

Մտեմ բնդ եկող դուռն: («Մշակի» 40-ամյա հոբելյանի առթիվ): Մշակ, 1912, 26/V, № 112, էջ 5:

Թիֆլիսը քե եղմիածինը: [Հայ գրերի գյուտի 1500 և հայ տպագրության 400-ամյա հոբելյանի շուրջը]: Մշակ, 1912,

17/VII, № 154, էջ 2—3, 18/VII, № 155, էջ 2—3, 19/VII, № 156, էջ 2—3:

Նամակ խմբագրության: [Առաջին հայ գրքի տպագրության տարեթվի հարցի շուրջը]: Մշակ, 1912, 18/II, № 35, էջ 3—4:

1 9 1 3

Խմբ. Մովսես Խորենացվո Պատմություն հայոց: Աշխատությամբ Մ. Աբելյանի և Ս. Հարությունյանի: Թիֆլիս, Արագածիկ Մ. Մարտիրոսյանցի, - 1913: (Պատմագիրք Հայոց: Հտ. 2, գիրք 1. Մովսես Խորենացի):

Ազգային մեծ հոբելյանը: [Հայերեն առաջին գրքի տպագրության օրվա մասին]: Մշակ, 1913, 5/X, № 220, էջ 2, 6/X, № 221, էջ 2, 8/X, № 222, էջ 2, 9/X, № 223, էջ 2, 10/X, № 224, էջ 2, 11/X, № 225, էջ 2, 12/X, № 226, էջ 2:

Ալ. Քալանթար: [Մահվան ատրիվ]: Մշակ, 1913, 22/X, № 234, էջ 1—2:

Տեր-Մարկոսյանի հիշատակին: [«Մշակ»-ի հնագույն գործիչ]: Մշակ, 1913, 27/VIII, № 188, էջ 1:

Մի անհրաժեշտ բացատրություն: [Հայ տպագրության 400-ամյակի ատրիվ կազմված Թիֆլիսի հոբելյանական հանձնաժողովի անդամությունից հրաժարվելու մասին]: Մշակ, 1913, № 913, 4/V, № 95, էջ 2:

Օրինակելի ուսանողը: [Հուշեր Կոստանդին Խատիսյանի մասին]: Մշակ, 1913, 29/X, № 240, էջ 3:

Պատասխան: [«Երեխա», «զավակ» և «որդի» բառերի սեռի հարցի շուրջը]: Մշակ, 1913, 14/V, № 103, էջ 3:

Գործյալ «Հին աստվածների» մասին: Մշակ, 1913, 7/II, № 29, էջ 2—3:

Մի հոր ուսուցչական բոշակարկը: Մշակ, 1913, 11/I, № 6, էջ 3:

Գրախոս. Ամատունի Ս. Հայոց բառ և բան: Վաղարշապատ, 1912: Մշակ, 1913, 6/IV, № 75, էջ 4: Ստորագր.՝ Սո. Մ.:

Տեղեկագիր Մարիամյան-Հովնանյան օրիորդաց դպրոցի ուսումնական մասի 1911—12 ուս. տարվա: Տեղեկագիր Թիֆլիսի Մարիամյան-Հովնանյան օրիորդաց դպրոցի տնտեսական և ուսումնական մասի: Թիֆլիս, 1914, էջ 39—55:

Հայերեն տաղաչափությունը շեշտային է: Զիթենի (Գրական ժողովածու հայ գրականագետների): Թիֆլիս, տպ. «Մամուլ» ընկերության, 1915, էջ 157—165:

Հայոց նին գրականությունը: Առաքելյան Հ., «Հանրագրտական բառարան»-ում: Հտ. 1: Թիֆլիս, 1915, սյունակ 1573—1596:

Մեծ վտանգի հանդեպ: (Հայ լեզվի գոյության հարցը): Գործ (Բաքու), 1917, № 2, մաս Բ, էջ 49—67, № 3, մաս Բ, էջ 50—65:

Փառուրդ դար անց: [Գր. Արծրունու մահվան 25-րդ տարեյարձի առթիվ]: Մշակ, 1917, 19/XII, № 265, էջ 2:

Ռուս-հայերեն իրավաբանական առձեռն բառարան: Թիֆլիս, հրատ. «Հայփաստ»-ի, 1919: 100 էջ: [Տ. Հովհաննիսյանի, Մ. Արեղյանի և ուրիշ. հետ համատեղ]:

* Պետականություն և լեզու: Ժողովրդի ձայն, 1919, № 52, № 53:

* Քստմենլի վանառք: [Երեխաների վանառքի դեմ պայքարելու կոչ]: Ժողովրդի ձայն, 1919, № 186:

« Աստղանիշով նշված աշխատությունները բնագրով չեն ստուգված: »

* Հայ լեզվի ուղղագրության ուժեղացումը մասին: *Կարմիր տապ, 1922, № 98*:

* Հայերեն տպագիր տառերի ուժեղացումը: *Մարտակոչ, 1922, № 249*:

Լեզվային հարցեր: Ա. Մեր այբուբենի բարեփոխման խնդրի շուրջը: *Մարտակոչ, 1923, 23/XII, № 252, էջ 2*:

Լեզվային հարցեր: Բ. «Առաջնորդ հայոց լեզվի նոր ուղղագրության»: [Մ. Արեղյանի]: *Մարտակոչ, 1924, 12/I, № 10, էջ 3--4, 13/I, № 11, էջ 2--3*:

Տպալորություններ Ն. Մառի դասախոսությունից: *Մարտակոչ, 1924, 14/VI, № 136, էջ 2--3*:

Գրախոս. Արեղյան Մ. Առաջնորդ հայոց լեզվի նոր ուղղագրության: Երևան, Պետհրատ, 1922: *Մարտակոչ, 1924, 19/XII, № 291, էջ 2, 24/XII, № 295, էջ 2--3*:

Ռուս-հայերեն բառարան Երկարուղային տեքստերի: Թիֆլիս, 1925, VIII, 170 էջ: [Ն. Մամիկոնյանի և Ն. Տեր-Միքայելյանի հետ համատեղ]:

Հայ-ռուսերեն բառարան Երկարուղային տեքստերի: Թիֆլիս, 1925: 149 էջ: [Ն. Մամիկոնյանի և Ն. Տեր-Միքայելյանի հետ համատեղ]:

Առձեռն պատասխան Մ. Արեղյանին: [Ուղղագրության ուժեղացումը գրույկի առթիվ]: *Մարտակոչ, 1925, 8/VII, № 154, էջ 3*:

1 9 2 6

Գրախոս. Անատյան Հ. Հայերեն արժատական բառարան: Պրակ. 1: Երևան, 1926: Մարտակոչ, 1926, 10/IV, № 80, էջ 2, 11/IV, № 81, էջ 2:

Խնայողության ռեժիմը և ճայերեն գրությունը: Մարտակոչ, 1926, 23/IX, № 216, էջ 2:

Հայերեն տպագրական տառերի ռեժիմը: (Առաջարկի կարգով): Մարտակոչ, 1926, 23/X, № 242, էջ 2—3:

1 9 2 7

Ձեկուցում հայերենի ուղղագրության մասին: Տեղեկագիր ՀԽՍՀ Գիտության և արվեստի ինստիտուտի ուղղագրության և տառերի ձևի բարեփոխության հանձնաժողովի: Երևան, 1927, էջ 80—93:

Համադրական աղյուսակ ուղղագրական առաջարկների, որ արել են չորս զեկուցողներ՝ Հր. Անատյան, Աս. Խաչատրյան, Գր. Ղափանցյան և Ստ. Մալխասյանց: Տեղեկագիր ՀԽՍՀ Գիտության և արվեստի ինստիտուտի ուղղագրության և տառերի ձևի բարեփոխության հանձնաժողովի: Երևան, 1927, էջ 94—96:

Տպագրական տառերի ռեժիմի շուրջ: (Նոր նկարի տառեր): Տեղեկագիր ՀԽՍՀ Գիտության և արվեստի ինստիտուտի ուղղագրության և տառերի ձևի բարեփոխության հանձնաժողովի: Երևան, 1927, էջ 146—153:

Նույնը՝ Մարտակոչ, 1927, 27/I, № 20, էջ 2—3, 28/I, № 21, էջ 2, 6/III, № 52, էջ 2:

Ուղղագրության հարցի ներկա վիճակը: Պրոլետար, 1927, 19/XI, № 28, էջ 2:

1 9 3 3

Բարեփոխված նոր տպագրական տառերի մասին: (Մշտների փոխանակության կարգով): Պրոլետար, 1933, 29/IV, № 99, էջ 2—3:

1 9 3 4

Ան, դե, նե [ղերանունների գործածության մասին]: Պրո-
կտար, 1934, 1/XI, № 252, էջ 2—3, 2/XI, № 253, էջ 2—3:

1 9 3 6

Համառոտ դասընթաց Հայոց հին մատենագրության.
[Ա. տ., 1936]: 80 էջ: [Ապակետիս]:

1 9 3 8

Խորենացի և Սեբեոս: Տեղեկագիր ՀԽՍՀ Պատմության և
դրականության ինստիտուտի, գիրք 1, 1938, էջ 155—163:

1 9 3 9

Սեբեոսի եպիսկոպոսի պատմություն: Չորրորդ տպագրու-
թյուն: Բաղդատությամբ ձեռագրաց, հանդերձ առաջաբանիլ և
ծանոթությամբ ի ձեռն Ստ. Մալխասյանց: Երևան, Արմֆանի
հրատ., 1939: 93, 216 էջ: (ԽՍՀՄ Գիտ. ակադ. Հայկական
ֆիլիալ: Պատմության և նյութական կուլտուրայի ին-տ):

Նույնը՝ ուստերեն լեզվով: Երևան, Արմֆանի հրատ., 1939,
184 էջ:

1 9 4 0

Ամիրտովլար Ամասիացի. Օգոստ բժշկության: (Բժիշկ
Պոնիար Սեբաստացու խմբագրած): Ձեռագիրների բաղդա-
տությամբ, ծանոթություններով, բաղդրույկով և խմբ. Ստ.
Մալխասյանցի): Առաջին տպագր.: Երևան, Արմֆան, 1940:
36, 578 էջ: (ԽՍՀՄ Գիտ. ակադ. Հայկական ֆիլիալ: Պատմու-
թյան և հնագիտության ին-տ):

Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմություն: Թարգմանու-
թյուն, ներածություն, ծանոթություններ և խմբ. Ստ. Մալխաս-
յանցի: Երևան, Հայկատհրատ, 1940: XCIV, 369 էջ: (Հայ

պատմադիրների մատենաշար աշխարհարար թարգմանությունը՝ Առաջին գիրք. Մովսես Խորենացի)։

Խորենացու առեղծվածի շուրջը։ *Երևան, Արմֆանի հրատ., 1940: 155 էջ։ (ՍՍՌՄ Գիտ. ակադ. Հայկական ֆիլիալ։ Պատմության և նյութական կուլտուրայի ին-տ)։ Ամփոփումը ռուսերեն։*

Մովսես Խորենացու մասին։ (1940 թ. մարտի 8-ին Արմֆանի լեկտորիումում կարդացած դասախոսության համառոտ բովանդակություն)։ *Տեղեկագիր ՍՍՌՄ ԳԱ Հայկական ֆիլիալի, 1940, № 1—2, էջ 213—219։*

Դասախոսություններ։ [«Հինգերորդ դարի հայ պատմիչները» շարքից]։ *Սովետ. գրակ., 1940, № 10—11, էջ 259—263։*

Ակամա պատասխան լվ. Առաքելյանին]։ *Սովետ. գրակ., 1941, № 4, էջ 67—70։*

1 9 4 3

Ողջույն նորածին Հայկական ակադեմիային։ *Սովետ. Հայաստան, 1943, 27/XI, № 241, էջ 2։*

1 9 4 4

Հայերեն բացատրական բառարան, որ պարունակում է. 1. գրաբարի, միջին հայերենի, նոր գրական լեզվի և բարբառների բառաձևերը. 2. հին և նոր (արևելյան և եվրոպական) փոխառյալ բառերը. 3. փոխառյալ բառերի ծագումը. 4. հին և նոր ռեպրոդուկցիաներ. 5. օրինակներ գրական լեզվի և մասամբ բարբառների բառերի համար. 6. բերականական և բանասիրական ցուցումները. 7. արտասանության երկդիմի ընթերցում ունեցող բառերի՝ չորս հատորով։ Հտ. 1—4։ *Երևան, Հայպետհրատ, 1944—1945։*

Հտ. 1. Ա—Ե։ 1944։ 22, 608 էջ։

Հտ. 2. Զ—Կ։ 1944։ 512 էջ։

Հտ. 3. Լ—Օ։ 1944։ 614 էջ։

Հտ. 4. Ք—Ֆ։ 1945։ 646 էջ։

Մ. Խորենացին Բաղկեղունական Լ.Ր. *Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակակ. գիտ., 1944, № 3—4, էջ 27—54: Ամփոփումը ուսուերին:*

Ե՛րբ եմ հայերն ընդունել Բրիտանոնություն: *էջմիածին, 1944, № 1, էջ 22—26:*

Ժամանակագրական խնդիրներ հայոց հին մատենագրության մեջ: (Բանավոր զեկուցում Հայկական ՍՍՌ ԳԱ Ընդհանուր ժողովի նիստում՝ 10 ապրիլի 1944 թ.): *Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակակ. գիտ., 1944, № 6—7, էջ 7—24: Ամփոփումը ուսուերին:*

1 9 4 5

Հայերեն բացատրական բառարան: *Հտ. 41:*

[Ողջույնի ուղերձ «Սովետական Հայաստան» ամսագրի հիմնադրման առթիվ]: *Սովետ. Հայաստան, 1945, № 1, էջ 7:*

Հավերժացման արժանի հորելյան: [էջմիածնի հիմնադրման 500-ամյակի առթիվ]: *էջմիածին, 1945, № 5, էջ 43—45:*

Ակադեմիկոս Վ. Լ. Կոմարով: [Մահագլ]: *Սովետ. Հայաստան, 1945, 8/XII, № 263, էջ 3: Ստորագր. թվում՝ Ստ. Մալխասյանց:*

1 9 4 6

Մի բացատրություն: [Մ. Խորենացու մասին]: *Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակակ. գիտ., 1946, № 4, էջ 3—7:*

Իմ պատասխանները [Հ. Անադյանի՝ «Հայկական» Գ-ում առաջադրված հարցերին]: *Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակակ. գիտ., 1946, № 11—12, էջ 3—8:*

Հայերեն և արաբերեն Ագարանգեղոսները: *էջմիածին, 1946, № 11—12, էջ 24—34:*

Մեկուսյալ Մաշտոցի ծագման մասին: *էջմիածին, 1946, № 2—3, էջ 55—58:*

1 Տե՛ս 1944 թ.:

Փալատոս Բուզանդ. Հայոց պատմություն: Թարգմանություն, ներածություն, ծանոթություններ և խմբ. Ստ. Մալխասյանցի: *Երևան, Հայպետհրատ, 1947: 344 էջ: (Հայ պատմագիրների մատենաշար աշխարհարար թարգմանության: Չորրորդ դիրք: Փալատոս Բուզանդ):*

Ներշապուն «Ռմբոսեան» և «Բուզանդարան» պատմություն քաղերի մեկնությունը: *Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակ. գիտ., 1947, № 4, էջ 91—93:*

Գրիգոր Նարեկացի: *Էջմիածին, 1947, № 5—6, էջ 31—32:*

Տանն Կիլիկիո վեհափառ կարողիկոս Գարեգին Ա-ի ծննդյան 80-ամյա հոբելյանը: *Էջմիածին, 1947, № 1—2, էջ 19—20:*

1949

Историк Себеос. (Аноним и Марабас Мцурнийский). Визант. временник, т. 2, 1949, с. 94—105.

1954

Փալատոս Բուզանդ. Հայոց պատմություն: Թարգմանություն, ներածություն և ծանոթություններ Ս. Մալխասյանցի: *Կահիրե, տպ. Հուսարեր, 1954: 479 էջ:*

1955

Հայերեն բացատրական բառարան, որ պարունակում է. 1. գրաբարի, միջին հայերենի, նոր գրական լեզվի և բարբառների բառամբերը. 2. հին և նոր (արևելյան և եվրոպական) փոխառյալ բառերը. 3. փոխառյալ բառերի ծագումը. 4. հին և նոր ոճաբանություն. 5. օրինակներ գրական լեզվի և մասամբ բարբառների բառերի համար. 6. բերականական և բանասիրական ցուցումներ. 7. արտասանության երկդիմի ընթերցում ունեցող բառերի՝ չորս հատորում: *Հտ. 1—4: Բեյրութ,*

Հրատ. «Սևան» մատենաշարի, № 2, տպ. Սևան: 2-րդ տպագր., 1955—1956: [Լուսատիպ]:

Հտ. 1. Ա—Ե: 1955: 22, 608 էջ:

Հտ. 2. Ձ—Կ: 1955: 512 էջ:

Հտ. 3. Հ—Ո: 1956: 614 էջ:

Հտ. 4. Չ—Յ: 1956: 646 էջ:

1 9 5 6

Հայերեն բացատրական բառարան: Հտ. 3—4¹:

1 9 5 8

Առակներ, ավանդություններ, անեկդոտներ (Ախալցխայի բարձրավ): Երևան, ՀՍՍՌ ԳԱ Հրատ., 1958: 189 էջ, 1 թ. սրբագր.: (Հայկական ՍՍՌ Գիտ. ակադ. Մ. Արեղյանի անվ. Գրականության ին-տ):

Թարգմ. Симеон Ереванци. Джамбр. Памятная книга, зеркало и сборник всех обстоятельств святого престола Эчмиадзина и окрестных монастырей. [Пер. С. С. Малхасянца. Под. ред. и с предисл. П. Т. Арутюняна. Примеч. С. С. Малхасянца и П. Т. Арутюняна]. М., Изд-во вост. лит-ры, 1958. 400 с. (Акад. наук СССР. Ин-т востоковедения).

1 9 6 1

Մատենագիտական դիտողություններ: Երևան, ՀՍՍՌ ԳԱ Հրատ., 1961: 255 էջ: (ՀՍՍՌ Գիտ. ակադ. Մ. Արեղյանի անվ. Գրականության ին-տ):

Մոզոբի խնշույք: (Նոր տարվա գրույց): Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակական գիտ., 1961, № 7, էջ 77—80:

¹ Տե՛ս 1955 թ.:

ԱՆՏԻՊ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հայերեն նոր ալբուրների մասին: Թ մեքենագիր էջ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ Ս. Ս. ՄԱՆՆԱՍՅԱՆՅԻ ՄԱՍԻՆ

Աղագեմիկոս Ս. Մալխասյանը: Էջմիածին, 1946, № 1, էջ 31—33:

Ա[ղ ի ն յ ա ն]. Ստեփանոս Մալխասյան: [Համառոտ կենսագրություն և բիրիոգրաֆիա: Մահվան առթիվ]: *Հ. Ա., 1947, № 11—12, էջ 644—648:*

Ա ղ ա յ ա ն Ղ. Երկբարբառները մեր լեզվում: (Ս. Մալխասյանի բերակ. ձեռնարկի առիթով): [Գրաբարի հոլովումը, խոնարհումը և նախդիրները]: *Մուրճ, 1891, № 4, էջ 514—516:*

Ա ճ ա ո յ ա ն Հ. Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմություն: Թարգմանություն, ներածություն և ծանոթություններ Ստ. Մալխասյանցի: Երևան, Հայպետհրատ, 1940: *Տեղեկագիր ՍՍՌՄ ԳԱ Հայկական ֆիլիալի, 1941, № 8 (13), էջ 89—90: [Գրախոս.]:*

Ա ո ա ք ե լ յ ա ն Վ. Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմություն: Թարգմանություն, ներածություն և ծանոթություններ Ստ. Մալխասյանցի: Ե., Հայպետհրատ, 1940: *Սովետ. գրակ., 1940, № 1, էջ 102—105: [Գրախոս.]:*

Ա ո ա ք ե լ յ ա ն Վ. Փալստոս Բուզանդ: Հայոց պատմություն: Թարգմանություն, ներածություն և ծանոթություններ Ստ. Մալխասյանցի: Ե., Հայպետհրատ, 1947: *Ն. Մառի անվան Լեզվի ին-տի աշխատությունների ժողովածու: Հտ. 3, Երևան, 1948, էջ 311—339: [Գրախոս.]:*

Ա վ ա գ յ ա ն Ա. Մատենագրական ցանկ Ստեփան Մալխասյանի աշխատությունների (1878—1947): *ՀՍՍՌ ԳԱ Ն. 3ա,*

Մառի անվան լեզվի ին-տի աշխատությունների ժողովածու:
Հտ. 3: Երևան, 1948, էջ 369—392:

Դ ա ղ ր ա շ յ ա ն Հ. Բառարանագրական հարցը: [Նամակ
խմբագրության՝ Ստ. Մալխասյանցի «Մեծ վտանգի հանդեպ»
հոդվածի առթիվ]: Գործ 1917, № 7—8, էջ 142—145:

Դ ա ղ ր ա շ յ ա ն Հ. Ընդդիմախոսություն: [«Փավստոս
Բուզանդացի և յուր պատմության խարդախողը» աշխատու-
թյան մասին Ստ. Մալխասյանցի գրախոսականի դեմ]: Հ. Ա.,
1899, № 4, էջ 116—122:

Դ ա ղ ր ա շ յ ա ն Հ. Պատասխան իմ բնագրադին: [Ռուս-
հայերեն բառարանի մասին Ստ. Մալխասյանցի գրախոսա-
կանի առթիվ]: Մուրճ, 1902, № 10, էջ 224—234:

Նույնը՝ առանձնատիպ:

Ե ո ա յ ա ն Ս. Հայերեն բացատրական բառարան: [Ստ.
Մալխասյանցի]: Պրոլետար, 1935, 18/V, № 113, էջ 3:

Բ ո ռ ո ս յ ա ն Հ. Մալխասյանց Ս. Սերեոսի պատմությու-
նը և Մովսես Խորենացի: Թիֆլիս, տպ. Մ. Գ. Ռոտինյանցի,
1899: Բաղմամբ, հտ. 57, 1899, № 6, էջ 282—286: [Գրա-
խոս.]:

Բ ո փ ա լ յ ա ն Ս. Զ. Հայ լեզվի մշակման խնդիրը: [Ստ.
Մալխասյանցի «Մեծ վտանգի հանդեպ» հոդվածի առթիվ]:
Մշակ, 1917, 2/VIII, № 160, էջ 1—2, 3/VIII, № 161, էջ 1—
2, 4/VIII, № 162, էջ 2, 5/VIII, № 163, էջ 1:

Խ ա լ ա Յ յ ա ն Գ. Մի բացատրություն: (Մովսես Խո-
րենացու աղբյուրների աղիքով): [Ստ. Մալխասյանցի գրախո-
սականի մասին]: Մշակ, 1896, 18/VI, № 70, էջ 1:

Կ ա ռ ի ն յ ա ն Ա. Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմու-
թյուն: Թարգմանություն, ներածություն և ծանոթություն-
ներ Ստ. Մալխասյանցի: Երևան, Հայպետհրատ, 1940: Տեղե-
կագիր ՍՍՍՐ ԳԱ Հայկական ֆիլիալի, 1941, № 3—4 (8—9),
էջ 127—136: [Գրախոս.]:

Հայ պատմագիրների նոր հրատարակությունը [Ստ. Մալ-

[խասյանցի նախաձեռնությամբ]: *Լուսա*, 1903, № 3, էջ 270—271:

Հայագետ Ստեփան Մալխասյանին տրվեց ֆիլոլոգիական գիտությունների դոկտորի կոչում: [Լրատու]: *Սովետ. Հայաստան*, 1940, 3/XI, № 258, էջ 2:

Հայաստանի Գիտ. ակադեմիայի 23 ակադեմիկոսները: [Ստ. Մալխասյան]: *Բաղձավեպ*, 1946, № 8, էջ 221—222: Ստորագր.՝ Հ. Մ. Ճ.:

Հայերեն բացատրական բառարան: Գրիգորյան Ա. Հայոց լեզու: Դասագիրք միջնակարգ դպրոցի 8—10 դասարանների համար: Երևան, 1953, էջ 45—47:

Նույնը 2-րդ հրատ., 1957, էջ 21—23:

Հայերեն բացատրական բառարան: [Ստ. Մալխասյանցի]: Խորհրդ. Հայաստան, 1927, 20/III, № 63, էջ 4:

Հայերեն բացատրական բառարան: [Ստ. Մալխասյանցի]: Պրոլետար, 1935, 1/VI, № 124, էջ 3:

Հայերեն բացատրական բառարան: [Լրատու]: *Սովետ. դրակ.*, 1942, № 9—10, էջ 154:

Հ ա յ ե ռ ե ն լ ե ղ վ ի ու լ ու մ ն ա ս ի թ ու թ յ ու ն ը: Մալխասյանց Ստ. Գրաբարի համաձայնությունը: Թիֆլիս, տպ. Հ. Մարտիրոսյանցի, 1892: Արձագանք, 1892, № 134. էջ 2—3: [Գրախոս.]:

Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի իսկական անդամ Ս. Ս. Մալխասյանցի հիշատակը հավերժացնելու մասին: (Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների Սովետում): *Սովետ. Հայաստան*, 1947, 16/VIII, № 191, էջ 1:

Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի իսկական անդամների առաջին կազմի մասին: [Ակադեմիկոս Ս. Ս. Մալխասյան]: *Սովետ. Հայաստան*, 1943, 26/XI, № 240, էջ 1:

Հ ա թ ու թ յ ու ն յ ա ն Ս. Ականավոր հայագետը: (Ստ. Մալխասյանցի ծննդյան 100 և մահվան տասնամյակի առթիվ): *Սովետ. Հայաստան*, 1957, № 10—11, էջ 72—73:

Հ ո վ հ ա ն ն ի ս յ ա ն Հ. Մովսես Խորենացի: Հայոց պատ.

մուրյուն: Բարգմանություն, ներածություն և ծանոթություններ Ստ. Մալխասյանցի: Երևան, Հայպետհրատ, 1940: Տեղեկագիր ՍՍՌՄ ԳԱ Հայկական ֆիլիալի, 1941, № 3—4 էջ 117—126: [Գրախոս.]:

Ղ ա ղ ի կ յ ա ն Ա. Մալխասյան Ս. Հայկական նոր մատենագրություն և հանրագիտարան հայ կյանքի: Վենետիկ, 1909, պրակ առաջին, սյունակ 1726—1730:

Ղ ա թ ի բ յ ա ն Ա. Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Պետական մրցանակի լաուրեատները: [Ստ. Մալխասյանց]: Սովետ. Հայաստան, 1946, 20/II, № 43, էջ 2:

Ղ ա թ ի բ յ ա ն Ա. Մեծանուն հայագետը: [Ստ. Մալխասյանցի ծննդյան 100-ամյակի առթիվ]: Սովետ. Հայաստան, 1957, 26/XII, № 302, էջ 3:

Մալխասյան Ստ. Բուդդհա և յուր վարդապետությունը: Թիֆլիս, տպ. Մ. Դ. Ռոտինյանցի, 1897: Մշակ, 1897, 16/XII, № 147, էջ 2, 18/XII, № 148, էջ 3—4: [Գրախոս.]: Ստորագր.՝ Տ. Հ.:

Մալխասյան Ս. Գրաբարի հոլովումը, խոնարհումը և նախդիրները: Թիֆլիս, հրատ. Կենտրոնական գրավանառանգի, 1891: Հ. Ա., 1891, № 3, 81—83: [Գրախոս.]: Ստորագր.՝ Հ. Հ. Տ.:

Մալխասյանց Ստ. Համառոտ պատմություն ներսիսյան Հոգևոր դպրոցի յորանասունեկինգամյա գոյության: Թիֆլիս, տպ. Կ. Մարտիրոսյանցի, 1900: Մշակ, 1900, 28/VII, № 139, էջ 2: [Գրախոս.]: Ստորագր.՝ Լ.:

Մալխասյանց Ս. Համառոտ պատմություն ներսիսյան Հոգևոր դպրոցի յորանասունեկինգամյա գոյության: Թիֆլիս, տպ. Կ. Մարտիրոսյանցի, 1900: Բազմավեպ, 1900, հտ. 58, սկսվածքներ, էջ 427—428: [Գրախոս.]: Ստորագր.՝ Ե. Ն. Ա.:

Մալխասյանց Ստ. Սերեոսի պատմությունը և Մ. Խորենացին: Մատենագրական ուսումնասիրություն: Թիֆլիս, տպ. Մ. Դ. Ռոտինյանցի, 1899: Բանասեր, 1899, հտ. Ա, գիրք Բ, էջ 168—170: [Գրախոս.]: Ստորագր.՝ Կ. Յ. Բ.:

Մալխասյանց Ս. Սերեոսի պատմությունը և Մ. Խորենացի: Թիֆլիս, տպ. Մ. Դ. Բառինյանցի, 1899: Արաբատ, 1899. № 7, էջ 312—315: [Գրախոս.]: Ստորագր.՝ Ս: Կ.:

Մալխասյանց Ստ. Ուսումնասիրություն Փալստոս Բուզանդի պատմության: Վիեննա, Մխիթարյան տպ., 1896: Մշակ, 1896, 11/V, № 54, էջ 3: [Գրախոս.]: Ստորագր.՝ Լ.:

Մալխասյան Ստեփան: [Նեկրոլոգ]: Սովետ. Հայաստան, 1947, № 7, էջ 39—40:

Ստեփան Մալխասյանց: [Նեկրոլոգ]: Սովետ. Հայաստան, 1947, 24/VII, № 171, էջ 3:

Ստեփան Մալխասյանց: [Նեկրոլոգ]: Գրական թերթ, 1947, 24/VII, № 27, էջ 3:

Ստեփան Մալխասյանց: [Նեկրոլոգ]: էջմիածին, 1947, № 7—8, էջ 26—27:

Մալխասյան Ստեփանոս: «Հայ գիտնականներ, հրապարակախոսներ, ծուռնալիստներ (կենսաբերվող գրաֆիական ծանոթագրություններով)» գրքում: Կաղմեց Հովհ. Պետրոսյան: Ե., ՀՍՍՌ Պետգրապատ, 1960, էջ 381—385:

Ստեփանոս Մալխասյան: [Մահվան արիվ]: Հայաստանի կոչնակ, 1947, 6/XII, № 49, էջ 1131: [Արտատպ. «Սիրոն»-ից]:

Մ ա ն վ ե լ յ ա ն Լ. Շեֆալիս վ. Մակեր: Թարգմ. Ստ. Մալխասյանց: Թիֆլիս, տպ. «Արո» Տ. Նազարյանի, 1892: Մուրճ, 1893, № 1, էջ 130—139: [Գրախոս.]:

Մ ե ն ե ի շ յ ա ն Գ. Հայ լեզվի ուղղագրությունը: [Ստ. Մալխասյանցի «Ուղղագրական քյուրիմացություն» հոդվածի արիվ]: Հ. Ա., 1910, № 6, էջ 177—179:

Նույնը՝ Հովիտ, 1910, № 11, էջ 171—173:

Մ ե ն ե ի շ յ ա ն Գ. Հայերենի դեմ հանդգնություն մը: [Ստ. Մալխասյանցի ուղղագրական տեսակետների բնագրատություն]: Հ. Ա., 1910, № 4, էջ 113—114:

Մ ե ն ե ի շ յ ա ն Գ. Ստեփան Մալխասյան, «Զախող լեզվահարդար»: [Պատասխան Ստ. Մալխասյանցի «Ուղղագրական քյուրիմացություն» հոդվածին]: Հ. Ա., 1910, № 8, էջ 225—234:

Նույնը՝ Հովիտ, 1910, № 20, էջ 310—313, № 21, էջ 329—331, № 22, էջ 346—347:

Ն ա հ ա ս և տ յ ա ն Գ., Հ ա ց ու ն ի վ. և Ղ ա դ ի կ-
յ ա ն Ա. Մեր կարծիքը հայերեն ուղագրության մասին:
[Հր. Անառյանի, Ավ. Խաչատրյանի, Գր. Ղափանցյանի և
Ստ. Մալխասյանցի կազմած «Համադրական աղյուսակ
ուղագրական առաջարկների» առթիվ]: Բաղմավես, 1927,
№ 5, էջ 129—136:

Մ ի ս ա ք յ ա ն Պ. Ամիրտովլար Ամասիացի. Օգուտ բը-
ժըշկության: (Բժիշկ Պունիար Սեբաստացու խմբագրած): Առա-
ջին տպագրություն: Ձեռագիրների բաղդատությամբ, ծանո-
թություններով, բազրգրույկով և խմբ. Ստ. Մալխասյանց: Ե.,
Արմֆան, 1940: Բաղմավես, 1951, № 1—2, էջ 9—16, № 3—
4, էջ 65—67: [Գրախոս.]:

Մ յ ու լ լ և ր Յ ր. Պատմություն Ղևոնդյա Մեծի վարդա-
պետի հայոց: (Կ. Եգյանի առաջաբանով և Ստ. Մալխասյանցի
ծանոթություններով: Ուսումնասիրություն): 2-րդ տպագր.,
ՍՊԲ, տպ. Ի. Ն. Սկորոխոզովի, 1887: Հ. Ա., 1888, № 7,
էջ 128—129: Արտատպ. Wiener Zeitschrift für die Kunde
des Morgenlandes, 1888, H. 2. [Գրախոս.]:

Մ յ ու լ լ և ր Յ ր. Մալխասյանց Ս. Ստեփանոսի Տառնեց-
վո Ասողկան պատմություն տիեզերական: 2-րդ տպագր., ՍՊԲ.
տպ. Ի. Ն. Սկորոխոզովի, 1885: Հ. Ա. 1888, № 7, էջ 129—130:
Արտատպ. Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgen-
landes, 1888, H. 2. [Գրախոս.]:

[«Մշակ»-ի խմբագրության կողմից]. [Դիտողություններ
Ստ. Մալխասյանցի «Գրաբարի հոլովումը, խոնարհումը և նախ-
դիրները» գրքի լույս տեսնելու առթիվ]: Մշակ, 1891, 19/1,
№ 7, էջ 3:

Մ ու լ վ ա լ յ ա ն Ա. Ստեփան Մալխասյանց: Սովետ.
դրակ., 1946, № 3, էջ 70—72:

Ն ա ր յ ա ն Մ. Ստ. Մալխասյանցի «Արդեն հնացած» բա-
նաբանի մասին: [Լ. Պետրոսյանի «Ստեփանոս Մալխաս-

յանցի «Հայերեն բացատրական բառարանը» հոդվածի առթիվ]: *Երևան, 1961, 22/X, № 249, էջ 3—4:*

Շովրյան Մ. Նամակ խմբագրության: [Մեղադրանք Սո. Մալխասյանցի դեմ՝ հայոց լեզվի ուղղագրության հանդեպ մեղանշելու մասին]: *Մշակ, 1911, 26/IV, № 85, էջ 3:*

Ողջույն Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի իսկական անդամների առաջին կազմին: [Տեղեկանք Սո. Մալխասյանցի կյանքի և գործունեության մասին]: *Սովետ. Հայաստան, 1943, 26/XI, № 240, էջ 2:*

Պետական մրցանակի լաուրեատներ [Ստեփան Սարգսի Մալխասյան]: *էջմիածին, 1946, № 1, էջ 57—58:*

Պետական մրցանակներ են շնորհված: [Ստեփան Սարգսի Մալխասյանին]: *Սովետ. Հայաստան, 1946, 7/II, № 32, էջ 2:*

Պետրոսյան Լ. Սո. Մալխասյանի 100-ամյակին նվիրված երեկո: (Լրատու): *Պատմա-բանասիրական հանդես, 1958, № 1, էջ 313:*

Պետրոսյան Լ. Բ. Ստեփանոս Մալխասյանցի «Հայերեն բացատրական բառարանը»: *Լեզվի և ոճի հարցեր: (Հոդվածների ժողովածու): Հտ. 1: Երևան, 1960, էջ 382—407: Ամփոփումը տեսերեն:*

Պ ե տ Ր ո ս յ ա ն Հ. Զ. Սո. Մալխասյանցի լեզվաբանական հայացքները: *Լեզվի և ոճի հարցեր: (Հոդվածների ժողովածու): Հտ. 1: Երևան, 1960, էջ 367—381: Ամփոփումը տեսերեն:*

Պ ե տ Ր ո ս յ ա ն Հ. Բ. Բազմալաստակ հայագետը: [Սո. Մալխասյանցի ծննդյան 100-ամյակի առթիվ]: *Երևան, 1957, 26/XII, № 62, էջ 2:*

Ս ա Ղ ա Բ ե լ յ ա ն Զ. Շեֆալիս Վ. Մակեր: Քարզմ. Սո. Մալխասյան: Թիֆլիս, տպ. «Արո» Տ. Նազարյանի, 1892: *Հ. Ա., 1924, № 11—12, էջ 561—568: [Գրախոս.]:*

Ս ա ֆ ր ա ո տ յ ա ն Ա. Մալխասյան Ս. Մովսես Խորենացու Հայոց պատմությունը: Քարգմանություն, ներածություն և ծանոթություններ Սո. Մալխասյանի: Երևան, Հայպետհրատ,

1940: Հայաստանի կոչնակ, 1956, 8/XII, № 49, էջ 1156—1158, 15 /VIII, № 50, էջ 1180—1183: [Գրախոս.]:

Սևակ Գ. Մալխասյան Ս. Հայերեն բացատրական բառարան: Հտ. 1—4: Երևան, Հայպետհրատ, 1944—1945: Ն. Մանուկյանի լեզվի ինստիտուտի աշխատությունների ժողովածու: Հտ. 2: Երևան, 1947, էջ 311—322: [Գրախոս.]:

Ստեփանյան Գ. Ստեփան Մալխասյան: Սովետ. Հայաստան, 1946, № 8—9, էջ 46—47:

Վանկ. Մի բանասիրական խնդրի առթիվ: (Խորենացին Ուխտանեսի մոտ): [Ստ. Մալխասյանցի «Մ. Խորենացու նորադրյուր» հոդվածի մասին]: Մուրճ, 1893, № 5, էջ 808—809:

Վանցյան Գր. Էրես Գ. Մարդ եմ: Գեմ. բնագրից բարգմ. Ստ. Մալխասյան: Թիֆլիս, տպ. Մ. Գ. Ռոտիկյանի, 1898: Մուրճ, 1898, № 10—11, էջ 1540—1547: [Գրախոս.]:

Տեր-Միքայելյան Ա. Մալխասյան Ս. Սերենուի պատմությունը և Մ. Խորենացի: Մատենագրական ուսումնասիրություն: Թիֆլիս, 1899: Լույս, 1900, գիրք Ա, էջ 321—327: [Գրախոս.]:

Տեր-Պողոսյան Գր. Կեղծավոր մատենախոսություն: [«Նկատողություններ Փավստոսի պատմության վերաբերյալ» գրքուկի մասին Ստ. Մալխասյանցի գրախոսականի առթիվ]: Հ. Ա., 1902, № 8, էջ 256—259:

Տեր-Պողոսյան Գր. Նկատողություն մը: [Ստ. Մալխասյանցի «Մի նկատողություն Փավստոսի պատմության մասին» հոդվածի առթիվ]: Հ. Ա., 1902, № 4, էջ 125—126:

А д а м я н Н. Степан Малхасян. Коммунист, 1946, 19/III, № 42, с. 2.

А д о н ц Н. «Начальная история Армении у Себеоса в ее отношениях к трудам Моисея Хоренского и Фауста Византийского. (По поводу брошюры С. Малхасяна: Սերենուի պատմությունը և Մ. Խորենացի: Тифлис, 1899). Визант. временник, т. 8, 1901, вып. 1—2, с. 64—105.

Г а р и б я н А. Крупнейший армянский филолог.
(К столетию со дня рождения С. С. Малхасянца). Коммунист, 1957, 26/XII, № 302, с. 3.

Малхасянц Степан Сергеевич. БСЭ, 2-е изд., т. 26, с. 159.

С. С. Малхасянц. [Некролог]. Коммунист, 1947, 24/VII, № 171, с. 3.

Мещанинов И. И. [Ученый педагог С. С. Малхасянц]. В кн.: Дружба. Статьи, воспоминания, очерки об армяно-русских культурных связях. Сост. А. Арзуманян. Ереван, 1956, с. 260—267.

Петросян Л. «Толковый словарь армянского языка Ст. Малхасянца». Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Ереван, 1954. 25 с. (Акад. наук АрмССР. Ин-т языка).

ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՅՐԲԵՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿ

Ազգային մեծ հորեյանր	46	1913
Ալ. Քալանթար		1913
Ակադեմիկոս Վ. Հ. Կոմարով		1945
Ակամա պատասխան [Վ. Առաքելյանին]		1941
Ամիրտովլաթ Ամասիացի: Օգուտ բժշկության		1940
Անհրամեշտ կարիք		1894
Անշարժության կոթողին		1910
Առ զետս բարեխաղաղ: [Բանաստեղծություն]		1887
Առականեր, ամանդություններ, անեկդոտներ [Ախալցխայի բարբառով]		1958
Առձեռն պատասխան Մ. Արեղյանին		1925
Աստղիկ: [Բանաստեղծություն]		1890
Արսեն արքեպիսկոպոս Այտնյան		1902
«Բազմամեկը» և Կովկասի հայ լրագրության լեզուն		1895
Բարեփոխված նոր տպագրական տառերի մասին		1933
Բեհային աստղ: (Գրիգոր Արծրունու անմահ հիշատա- կին): [Բանաստեղծություն]		1892
Բուդդհա և յուր վարդապետությունը		1897
Գ. Սունդուկյանի կտակը		1912
Գառնուկը: [Այլաբանական գրույց թուրքահայերի վիճա- կի մասին]		1895
Գարեգին Զարհանալյան		1901
Գարուն: [Բանաստեղծություն]		1878
Դեորգյան ճնմարան		1899
Դր. Տեր-Պողոսյանի նկատողության առթիվ		1902

Գրաբարի համաձայնությունը	1892
Գրաբարի հոլովումը, խոնարհումը և նախդիրները	1891 1910
Գ ր ա խ ո ս ու լ թ յ ու ն ն ե ր	
Արեղյան Մ. Առաջնորդ հայոց լեզվի նոր ուղղագրու- թյան	1924
Արեղյան Մ. Հայ ժողովրդական առասպելները Մ. Խորե- նացու պատմության մեջ	1902
Աճառյան Հ. Հայերեն արմատական բառարան. պրակ. 1	1920
Ամատունի Ս. Հայոց բառ և բան	1913
Ալվադյան Գ. Նախակրթարան հայերեն գրաբար լեզվի	1879
Անդրանիկ. Տերսիմ: (Հանապարհորդություն և տեղա- դրություն)	1901
Բալուդյան Զ. Բանաստեղծություններ	1891
Գիրք թղթոց: Մատենագրություն նախնյաց	1901
Գրիգոր Մազիստրոսի գրքերը	1910
Դադրաշյան Հ. Փալատոս Բուղանդացի և յուր պատմու- թյան խարդախողը	1898
Եղիշեի պատմություն Վարդանանց ըստ Անձևացյաց օրինակի: [Ծանոթ. և հայ-ուսերեն բառգրքով լույս բնծայեց Խ. Հովհաննիսյան]	1892
Եղիշեի Պատմություն Վարդանի և հայոց պատերազմի համար: Թարգմ. Հ. Ղուկասյանց	1892
Լեո. Հայկական տպագրություն: Մեր կյանքը, գրակա- նությունը անցյալում	1901
Լուսինյան Գ. Նոր բառգիրք, պատկերադարձ, ֆրանսա- հայ: Հտ. 1	1901
Խալաթյան Գր. Զենոբ Գլակ: (Համեմատական ուսում- նասիրություն)	1894
Կոնյեբեք Ֆ. Կ. Արևմտոտեղի ստորոգությունաց և մեկ- նությունաց, հաղադս աշխարհի, հաղադս առաքի- նությունաց	1892
Հայլև Պ. Բեաթրիշ: Թարգմ. Փ. Վարդանյան	1891
Հայկունի Ս. Ժողովրդական վկայ և հեքիաթ	1902

Հարությունյանց Ի. Հայոց դիրք	1892, 1893
Հովհաննիսյան Մ. Քննական պատմություն ժԹ-րդ դարու հայ դպրության	1901
Հազար Փարպեցու Հայոց պատմությունը և Վահան Մամիկոնյանի գրած թուղթը	1896
Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմություն: Աշխարհարար թարգմ. և լուսարանից Խորեն եպ. Ստեփանն	1893
Մուրադյան Ե. Քննական պատմություն Արշակ Բ-ի և անոր Պապ որդվուն	1901
Շերմազանյան Գ. Նյութեր ազգային պատմության համար	1891
Սոկրատա Լեկեղեցական պատմություն և վարք սրբուն Սեդրեոտրոսի Լախկոպոսին Հռովմա	1897
Վերեր Ս. Արարատը սուրբ գրոց մեջ: Թարգմ. Հ. Բ. Պիլեգիճյան	1902
Տաշյան Հ. Ազաթանգեղոս առ Գեորգա ասորի Լախկոպոսն և ուսումնասիրություն Ազաթանգեղյա գրոց	1891
Տաշյան Հ. Յուդակ հայերեն ձևագրաց Մատենադարանին Մխիթարյան Ի Վրիննա	1896
Տեր-Մկրտչյան Գ. Ազաթանգեղոսի աղբյուրներից	1897
Տեր-Պողոսյան Գր. Նկատողություններ Փալատոսի պատմության վերաբերյալ	1902
Տոլստոյ Լ. Կոլումբ: Թարգմ. Փ. Վարդանյան	1891
Տոլստոյ Լ. Ռոբինզոն: Թարգմ. Փ. Վարդանյան	1891
Յուդակ հայերեն ձևագրաց Սանասարյան վարժարանի Ի Կարին: Կազմեց Հ. Աճառյան	1901
Քաջունի Մ. Բառգիրք արվեստից և զիտությանց և զհղեցիկ դպրությանց: Հտ. 1	1891
Дарбашян И. Полный русско-армянский словарь. Вып. 1—2	1902
Иоаннисянц А. Русско-армянский словарь. Т. 1	1889
История Армении Моисея Хоренского	1893
Март Н. Я. Ипполит. Толкование Песни Песней	1901

Марр. Н. Я. О начальной истории Армении Анонима	1892
Мсерянц Л. К интерпретации Ванских надписей	1897
Мсерянц Л. Этюды по армянской диалектологии. Ч. 1	1897
Мсерянц Л. Этюды по армянской диалектологии. Ч. 2	1901
Халатянц Г. Армянский эпос в истории Моисея Хоренского. Опыт критики источников. Ч. 1—2	1896
Халатянц Г. О некоторых географических названиях древней Армении в связи с данными ванских надписей	1901
Халатянц Г. Очерк истории Армении. Период 1	1910
Daghbaschian H. Gründung des Bagratidenreiches durch Aschot Bagratuni	1893
Hübschmann H. Armenische grammatik	1895
Meghavorian H. Etude ethnographique et juridique sur la famille et le mariage arméniens	1895
Mommsen Th. Die armenischen Handschriften der Chronic des Eusebius	1895
Գրականությունը ռուսահայոց մեջ 1894 թվին	1895
Գրիգոր Արծրունին և հայոց լեզուն	1893
Գրիգոր Խաչաբյանց	1912
Գրիգոր Նարեկացի	1947
Դադրաշյանի պատասխանի առթիվ	1903
Դասախոսություններ [«Հինգերորդ դարի հայ պատմիչները շարքից»]	1940
Դասընթաց հայոց մատենադրության պատմության 1899	1903
Դարձյալ հայցական հոլովը	1909
Դարձյալ «Հին աստվածների» մասին	1913
Դպրոցական ուղևորություն դեպի Անի	1911
Դպրոցական ուսուցչական ֆոնդ	1911

Երաժշտություն: [Դիտողություններ Մ. Եկմալյանի եռա- ձայն և քառաձայն պատարագի երաժշտության մասին]	1893
Ն՛րր են հայերն ընդունել քրիստոնեություն	1944
Որիցյանի դրական գործունեության մասին	1902
Ջեկուցում հայերին ուղղադրության մասին	1927
Թարգմանության ծաղիկներ	1902

Թ ա ր գ մ ա ն ու թ յ ու ն ն ե ր

Բոնի միություն հայոց և հաստանի ընդ և կեղեցվույն Հոովմա	1884
Էրերս Գ. Մարդ և մ	1898
Թուշականի: [Բանաստեղծություն Վ. Ի. Վոդովուդովից]	1889
Հունկնիչ Վ. Կյանքը ծովերի խորքում	1903
Խալաթյան Գր. Ներածություն հայոց պատմության	1910
Հյուզո Վ. Հափշտակություն մտաց: [Բանաստեղծություն]	1873
Հյուզո Վ. Հուրն հրկնից: [Բանաստեղծություն]	1878
Հյուզո Վ. Մովսես ի Նեղոսի: [Բանաստեղծություն]	1878
Մնայուն դաղերի հեղուկանալը և ջրածնի պնդանալը	1873
Շեքսպիր Վ. Լիր թագավոր	1887, 1888
Շեքսպիր Վ. Մակբեթ	1892
Որր հայ տղա: [Բանաստեղծություն]	1878
Վայրենիների կրոնը	1881
Վայրենիների վիճակը	1878

Симеон Ереванци. Джембр. Памятная книга, зер- цало и сборник всех обстоятельств святого престола Эчмнадзина и окрестных монасты- рей	1958
---	------

Թի ինչպես դարձա ես սրբազան Օրմանյանի կողմնակից	1911
Թիֆլիսը Թի էջմիածինը	1912
Թուրք մուլլայի կարծիքը Թուրքիայի մասին	1895
Ժամանակագրական խնդիրների հայոց հին մատենագրու- թյան մեջ	1944
Իմ պատասխանները [Լ. Աճառյանին]	1946

Ի՞նչ տաղաչափություն ունի «Երկներ-երկին և երկիր» երգը	1889
Ինքնախոս ձայնադիր	1878
Լեզվային հարցեր: Ա. Մեր այբուրենի բարեփոխման խնդրի շուրջը	1923
Լեզվային հարցեր: Բ. «Առաջնորդ հայոց լեզվի նոր ուղղագրության»	1924
Խ մ ք ա գ ր ու մ	
Աղաթանգեղա պատմություն հայոց: Աշխատության մը Գ. Տեր-Մկրտչյանի և Ստ. Կանայանցի	1909
Մովսես Խորենացիի պատմություն հայոց: Աշխատու- թյամբ Մ. Արեղյանի և Ս. Հարությունյանի	1913
Խնայողության ուժի մը և հայերեն գրությանը	1926
Խորենացի և Սեբեոս	1938
Խորենացու առեղծվածի շուրջը	1940
Կաթողիկոսական ընտրությունների նախօրյակին	1911
Կարապետ Յաղուբյան	1911
Կոմիտասի կոնցերտի առիթով	1905
Հ. Հյուբշման	1908
Համադրական աղյուսակ ուղղագրական առաջարկների Համակրելի հոբելյան: [Մխիթարյան միաբանության հիմնադրման 100-ամյակը]	1927 1911
Համառոտ դասընթաց հայոց հին մատենագրության	1936
Համառոտ պատմություն Ներսիսյան հոգևոր դպրոցի յոթնասունհինգամյա գոյության [1824—1899]	1900
Հայ գյուղացու բարեկամը [Ա. Քալանթար]	1905
Հայ լեզվի ուղղագրության ուժորմի մասին	1922
Հայ-ուսներեն բառարան երկաթուղային տերմինների	1925
Հայագիտությանը XX դարի սկզբում	1901
Հայերեն բացատրական բառարան: Հտ. 1—2	1955
Հայերեն բացատրական բառարան: Հտ. 1—3	1944
Հայերեն բացատրական բառարան: Հտ. 3—4	1956
Հայերեն բացատրական բառարան: Հտ. 4	1945

Հայերեն և արաբերեն Ազաթանգեղոսները . . .	1946
Հայերեն հրատարակությունները 1892 թվին . . .	1894
Հայերեն տաղաչափությունը շեշտային է . . .	1915
Հայերեն տպագիր տառերի ուֆորմը . . .	1922
Հայերեն տպագրական տառերի ուֆորմը . . .	1926
Հայկական տաղաչափության հիմնական կանոններ . . .	1892
Հայն ի գերություն: [Բանաստեղծություն] . . .	1878
Հայոց հին գրականությունը	1915
Հայցական հոլովը աշխարհագրի մեջ	1908
Հավերժացման արժանի հորելյան: [Էջմիածնի հիմնա- դրման 500-ամյակը]	1945
Հարկավոր է լուրջ վերաբերմունք	1912
Հարուցյալ ի մեռելոց: [Կովկասի Հայոց հրատ. ընկ. վերաբացման առթիվ]	1910
Հին դարերից	1902
Հին մատենագրությունից	1900
Հորելյանի տոնի օրը: [Հայ առաջին գրքի տպագրու- թյան մասին]	1912
Ղ. Ալիշանի գլուխ գործոցները	1901
Ղազար Փարպեցվո Պատմություն հայոց և Թուրք առ Վահան Մամիկոնյան	1904
Մ. Բրոսսե	1902
Մ. Խորենացին քաղկեդոնական էր	1944
Մ. Խորենացու նոր աղբյուրը	1892
Մատենագիտական դիտողություններ	1961
Մատենագրական հայացք	1894
Մարաբասի նորագյուտ հատակտորների մասին Ա. Կար- րիերի նամակի շուրջը	1897
Մեծ վտանգի հանդեպ	1917
Մեսրոպ Մաշտոցի ծագման մասին	1946
Մի անհրաժեշտ բացատրություն	1913
Մի առեղծված Նարեկի մեջ	1911
Մի բացատրություն [Մ. Ասիլյանի հորելյանի առթիվ]	

գրված հոգվածի մեջ տեղ գտած թյուրիմացության մասին]	1911
Մի բացատրություն [Մ. Խորենացու մասին]	1946
Մի խոշոր ժառանգության գործ	1900
Մի հնչյունին մի դիր [վեվագրություն]	1910
Մի մատենագիտական նկատողություն	1892
Մի նկատողություն Փալստոսի պատմության մասին	1901
Մի նոր ուսուցչական թղթակարկղ	1913
Մի քանի խոսք մեր երկու գրական լեզուների մերձեցման մասին	1893
Մի քիչ վիճակագրություն	1900
«Մշակ»-ը և հայերեն լեզուն	1911
Մողոքի խնջույքը: (Նոր տարվա գրույց)	1961
Մոռացված թի ոչ: [«Պատմագիրք հայոցի» հրատարակման շուրջը]	1904
Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմություն	1940
Մովսես Խորենացու մասին	1940
Մտեք ընդ նեղ դուռն [«Մշակ»-ի 40-ամյա հոբելյանի առթիվ]	1912
Մտքի նահատակները: [Գ. Արծրունի]	1902
Ն. Ակինյանի հոգվածի առիթով	1912
Մատենագրություն: [Ն. Մառի երեք հոգվածների համառոտ տեսություն]	1896
[Ն. Մառի երեք հոգվածների մասին]	1891
Նամակ խմբագրին: [«Գրաբարի համաձայնությունը» գրքի գրախոսականի առթիվ]	1892
Նամակ խմբագրին: [Խ. Հովհաննիսյանի «Եղիշեի Պատմություն Վարդանանց» գրքի մասին գրված գրախոսականների շուրջը]	1892
Նամակ խմբագրին: [Խ. Հովհաննիսյանի «Եղիշեի Պատմություն Վարդանանց» գրքի մասին իր և Գր. Խալաթյանի գրախոսականների շուրջը ծագած թյուրիմացության պարզաբանում]	1892
Նամակ խմբագրին: [Կ. Յաղուբյանի «Հայերեն-ռուսերեն	

- բառարանի» մասին Ստ. Հիսկյանի գրախոսականի առթիվ] 1891
- Նամակ խմբագրին [Մ. Հերմոնտովի «Մեր ժամանակի հերոսի» թարգմանությունը թյուրիմացաբար Ստ. Մալխաթյանցին վերագրելու առթիվ] 1891
- Նամակ խմբագրության: [Առաջին հայ գրքի տարեթվի հարցի շուրջը] 46 1912
- Նամակ խմբագրության: [Բողոք Արասխանյանցի դեմ] 1896
- Նամակ խմբագրության: [«Բուդդհա»-ի գրախոսականի առթիվ] 1897
- Նամակ խմբագրության: [Խորենացուն Խորենացվով պետք է հասկանալ» գրքի և Խորենացու Հայոց պատմության թարգմ. շուրջը] 1902
- Նամակ խմբագրության: [Կաթողիկոսական բնտրությունների շուրջը] 1911
- Նամակ խմբագրության: [Կովկասագիտական կուրսերում կարդացած դասախոսության շուրջը] 1907
- Նամակ խմբագրության: [Կովկասի հայոց բարեգործական ընկ. մարտի 3-ի ընդհանուր ժողովի մասին] 1893
- Նամակ խմբագրության: [Կովկասի հայոց բարեգործական ընկ. ընդհանուր ժողովի շուրջը] 1896
- Նամակ խմբագրության: [Հայ առաջին գրքի տպագրության տարեթվի հարցի շուրջը] 1912
- Նամակ խմբագրության: [Հայոց հրատարակչական բնկերությունից տպագրության առաջադրանքի իրավունք ստանալու մասին] 1893
- Նամակ խմբագրության: [Հաշվետվություն Պարսի և Երևվանի նահանգի կարոտյալների համար հանգանակած գումարի բաշխման մասին] 1894
- Նամակ խմբագրության: [Մշակական և Մալումյանի և նոր-դարական Ս. Հախումյանի միջև տեղի ունեցած միջադեպի շուրջը] 1896
- Նամակ խմբագրության: [Շնորհակալական ուղերձ Սու-

քիաս արքեպիսկոպոս Պարզյանին]	1903
Նամակ խմբագրության: [Պատասխան «Արձագանքին»՝ Կովկասի Հայոց բարեգործական ընկ. ընդհանուր ժողովի հարցի կապակցությամբ]	1896
Նամակ խմբագրության: [Պատասխան Բաթումիից գրված թղթակցության]	1893
Նամակ խմբագրության: [«Պատմագիրք հայոց»-ի հրա- տարակության շուրջը]	1903
Նամակ խմբագրության: [Պատմագիրք հայոց»-ի հրա- տարակության շուրջը]	1906
Նամակ խմբագրության: [Ռոստոմի «Ինտելիգենտների մի- ազգօգուտ ձեռնարկ» հոդվածի առթիվ]	1906
Ներդաշնակված պատարագի երգեցողություն	1895
Ներշապուհ «Ռմբոսեան» և «բուղանդարան» պատմու- թյունը բառերի մեկնությունը	1947
Ներսիսյան դպրոցի թոշակարկղը	1893
Ներսիսյան դպրոցի նոր կանոնադրությունը	1894
Նորագույն կարծիքներ Մովսես Խորենացու մասին	1898
Շարժումներ	1909
Ողջուն նորածին Հայկական տկաղեմիային	1943
[Ողջունի ուղերձ «Սոփևտական Հայաստան» ամսագրի հիմնադրման առթիվ]	1945
Ո՞րն է հայ տպագրության առաջին տարին	1912
Որում շատ տվավ, շատ խնդրեսցի ի նմանե	1912
Պատասխան «Արձագանք»-ին: [«Գրաբարի համաձայնու- թյունը» գրքի գրախոսականի առթիվ]	1892
Պատասխան: [Երեխա, զավակ և ուղի բառերի սեռի հար- ցի շուրջը]	1913
Պատասխան Մ. Շովրջանին	1911
Պատմական գրականություն: [Նորագույն կարծիքներ Մովսես Խորենացու պատմության մասին]	1898
Պատմություն Ատենդյա Մեծի վարդապետի Հայոց	1887
Պատմությունը վեպի մեջ	1909
Պետականություն և լեզու	1919

Պրոֆեսոր Ն. Մառի կարծիքը վրացոց՝ ընդդեմ հայոց ուղղած վեճի մասին	1898
Պրոֆեսոր Օգյուստ Կարրիեր	1902
Ռափայել Պատկանյան	1892
Ռուս-հայերեն բառարան երկաթուղային տեղմիների	1925
Ռուս-հայերեն իրավաբանական առձեռն բառարան	1919
Սև, դե, նե [գերառուներին մասին]	1934
Առաջարան: [Սև, դե, նե գերառուներին և Լ'ի գործածու- թյան անհրաժեշտությունը]	1883
Սերևոսի եպիսկոպոսի պատմություն	1939
Սերևոսի պատմությունը և Մ. Խորենացի	1899
Ստեփանոսի Տարոնեցվո Ասողկան պատմություն տիե- զերական	1885
«Վ» հնչյունի գրությունը հայերենի մեջ	1903
Վեվագրության շուրջը	1910
Վիեննայի երաժշտական ցուցահանդեսի առթիվ	1892
Վրաց և հայոց հին գրականությունից	1899
Տանն Կիլիկիո Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ի ծննդյան 80-ամյա հոբելյանը	1947
Տեղեկագիր Մարիամյան-Հովնանյան օրիորդաց դպրոցի ուսումնական մասի 1911—1912 ուս. տարվա	1914
Տեղեկություն	1896
Տեր-Մարկոսյանի հիշատակին	1913
Տպագրական տառերի ուժգործի շուրջ: (Նոր նկարի տառեր)	1927
Տպավորություններ Ն. Մառի դասախոսությունից	1924
Յանկ հատուկ անվանց: «Թովմայի վարդապետի Արծ- րունվո Պատմությունն տանն Արծրունյաց» գրքում	1887
Ուղղագրական թյուրիմացություն	1910
Ուղղագրության հարցի ներկա վիճակը	1927
Ուղղագրություններ Ղ. Փարպեցու պատմության և Բղթի	1903
Ուսումնասիրություն Փավստոս Բուզանդի պատմության	1896
Ուսուցչական թոշակաբեղ	1910

Ունուցչի հոբելյանը: [Միսաք Ասիլյան]	.	.	.	1911
Փափաստու Բուզանդ. Հայոց պատմություն			1947,	1954
Փարիզի աշխարհահանդեսը	.	.	.	1878
Փոքրիկ վիճակագրություն	.	.	.	1896
Քաղաքականությունը և հայոց հարցը	.	.	.	1895
Քառորդ դար անց: [Գր. Արծրունու մահվան 25-րդ տարե- դարձի առթիվ]	.	.	.	1917
Քերովբե Պատկանյան	.	.	.	1889
Քննադատող և քննադատվող	.	.	.	1898
Քստմենևի վաճառք	.	.	.	1919
Օրինակելի ուսանողը [Կոստանդին Խատիսյան]	.	.	.	1913
Историк Себеос. (Аноним и Марабас Мцурний- ский)	.	.	.	1949
Томсон А. Лингвистическое исследование	.	.	.	1887

ՀԵՂԻՆԱԿԱՆՈՑՆԵՐԻ ԱՆՎԱՆԱՅԱՆԿ

Աբեղյան Մ. 1919

Կուսիկյան Ա. 1919

Հովհաննիսյան Տ. 1919

Մամիկոնյան Ն. 1925

Տեր-Միքայելյան Ն. 1925

Տեր-Մկրտչյան Գ. 1904

ՀԱՄԱՌՈՏԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ա. Հ. — Ազգագրական հանդես

Խորհրդ. Հայաստան — Խորհրդային Հայաստան

Հ. Ա. — Հանդես ամսօրյա

Սովետ. դրակ. — Սովետական դրականություն

Սովետ. Հայաստան — Սովետական Հայաստան (թերթ և ամսագիր)

Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակակ. գիտ. — Տեղեկագիր ՀՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի, Հասարակական գիտությունների

Տեղեկագիր ՀՍԽՀ Պատմ. և դրակ. ին-տի — Տեղեկագիր ՀՍԽՀ Պատմության և դրականության ինստիտուտի

БСЭ — Большая советская энциклопедия

Визант. временник — Византийский временник

ZAPh — Zeitschrift für armenische Philologie.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ակադեմիկոս Ս. Ս. Մալխասյանցի կյանքի և զործու- նեության հիմնական տարեթվերը . . .	5
Կյանքի և գիտական զործունեության համառոտ ակնարկ	7
Աշխատությունների բիրլիոգրաֆիա . . .	27
Անտիպ աշխատություններ . . .	55
Գրականություն Ս. Ս. Մալխասյանցի մասին . . .	56
Աշխատությունների այբբենական ցանկ . . .	65
Հեղինակակիցների անվանացանկ . . .	77
Համառոտադրություններ . . .	78

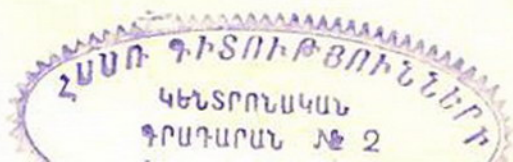
ՍՏԵՓԱՆ ՍԱՐԳՍԻ ՄԱԼԽԱՍՅԱՆՅ
 СТЕПАН САРКИСОВИЧ МАЛХАСЯНЦ
 (ԲԻՐԱՆՈՒԹՅԱՆ)

Գատ. խմբագիր՝ Վ. Ն. ԿԱՐՄԵՆՅԱՆ
 Հրատ. խմբագիր՝ Ս. Ա. ԱՆԱՍՏԱՍՅԱՆ
 Տեխն. խմբագիր՝ Բ. Ա. ԿԱՓԼԱՆՅԱՆ
 Սրբագրիչ՝ Զ. Խ. ՕՐԲԱՆՅԱՆ

ՎՋ 10496	Գատվեր 315	Տիրած 1000
ԽՀԽ 739		Հրատ. 2072

Հանձնված է արտադրության 5/IV 1962 թ.,
 Ստորագրված է տպագրության 2/VIII 1962 թ.,
 Քուղթ 70×92¹/₃₂, տպագր. 5 մամ.,
 Հրատ. 2,5 մամ., Գինը 10 կոպ.

Հայկական ՍՍՌ ԳԱ Հրատարակչության տպարան,
 Երևան, Բարեկամության, 24

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0037351

Գինը 10 կոպ.

